БҮГҮ ЧҮРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, БАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынның Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилетинген

1953 ДЕКАБРЬ 15 ВТОРНИК № 241 (2926)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Чехословак Республиканың президентизи Антонин Запотоцкийге болгаш Чехословак Республиканың Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Вильям Широкийге эштер К. Е. Ворошилов, Г. М. Маленков оларның телеграммалары (1 арын).

Эштер К. Е. Ворошиловка болгаш Г. М. Маленковка эштер А. Запотоцкий, В. Широкий оларның телеграммазы (1 арын).

Чехословак Республиканың Даштыкы Херектер Министри Вацлав Давидке эш В. М. Молотовтуң телеграммазы (1 арын).

Эш В. М. Молотовка Вацлав Давидтиң телеграммазы (1 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: **Д. Сюрюнгоол**—эки ажылдыг хана солун (2 арын).

Н. Вершинина — Совет номнун тарадылгазын улам калбартыр (2 арын).

Е. Карнаухова. — Колхозтарниити болгаш хууда эрге-ажыктаны дүүштүрери (2—3 арын).

А. Кумаяк — хоорайның туда ажылынче кичээнгей салыр арын).

КНО-нун Кол Ассамблеязының VIII сессиязының пленарлыг хурал (4 арын).

МАШИНА-ТРАКТОР ПАРКЫЗЫНЫҢ СЕПТЕЛГЕЗИНДЕ ХОЖУДААШКЫННЫ УЗУТКААР

Машина-трактор станциялары — колхоз тургузуунуң индустриалдыг материал-техниктиг сууру болур. Хөй күш кирер ажылдарны механизастаарын, колхозчуларның күш-ажылын чиигедирин болгаш оон бүдүрүкчүлүүн дыка бедидерин хандырар амгы үениң хөй санныг чаа техниказы оларның эргезинде туруп турар. Ынчангаш МТС-тер болза, колхоз бүдүрүлгезиниң хөгжүлдезинге шиитпирлиг күш, социалистиг күрүненің талазындан колхозтарны удуртурда эң чугула даяныр черлер болур.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак машина-трактор станцияларының ажылын экижидер дугайында улуг сагыш салып турар. Партия Төп Комитединиң сентябрь Пленуму болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели биле СЭКП ТК-ның «Машина-трактор станцияларының ажылын улам ынай экижидер талазыбиле хемчеглер дугайында» доктаалы болза, МТС-терниң септелге базазын быжыглаарын, оларны артык кезектер-биле болгаш материалдар-биле үзүктелчок хандырарын көрүп турар. Оон түннелинде МТС-тер күскү-кышкы септелгениң үезинде машина-трактор паркызын белен дайынчы байдалга киирген турарынга бүгү чүүлдер тургустунган.

Бо чылын бистиң областың машина-трактор станцияларының септелге базазы мурнукузундан дыка өскен болгаш быжыккан. Оон ынай бо чылын дүжүт ажаал алыышкыны улуг бергедээшкин чокка эрте доозулган чорук тракторларның, көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезинөй-шаанда, организастыг чорударынга таарымчалыг болган.

Ындыг турбуже, областың МТС-теринде болгаш Балгазының машина-мал ажылының станциязында тракторларның, көдээ ажыл-агый машиналарының септелгези шыдажыр аргажок оожум чоруп турар. Декабрь 10-га чедир IV-кү кварталдың тракторлар септелгезиниң планы областың МТС-теринде чүгле 48,3 хуу күүсетинген. Оон иштинде Шагаан-Арыг МТС чүгле 37,5 хуу, Бай-Тайга МТС 22,2 хуу, Кызыл МТС 36,4 хуу күүседип, хамыктың доразы болуп турарлар. Тес-Хем МТС (директору эш Агальцов) чаңгыс-даа трактор септевээн. Айыткан МТС-терниң директорларны тракторлар септелгезиниң квартал планын күүседирин үзеринге чедирип турар саадаашкынның фактылары-биле эптежип, бо ажылды ала-чаягаарлаашкынга кииргеннер. Өске көдээ ажыл-агый машиналарының септелгези кайы-даа МТС-терде тракторлар септелгезинден-даа дора болуп турар.

Тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезиниң талазы-биле мындыг хожудаашкынның чылдагааны үдел? Ол болза, бирээде, бо чылдың күскү-кышкы септелгезинге МТС-тер септелге мастерскаяларын өй-шаанда белеткевээн, дүжүт ажаап алыышкынының соонда септелге шөлүнче машиналарны бөлүп алырын саадаткан. Ынчангаш чамдык МТС-тер септелгеге 30—40 хонук озалдап кирген болгаш ажылдың темпизин дендии оожумнаткан; ийиде, септелгеге күш-ажылды багай организастаан, септелгениң кезектеп септээр аргазын четче ажыглавайн турар; үште, партия райкомнарының болгаш МТС-терде партия организацияларының талазындан механизаторларның ортузунга политиктиг ажылды кошкаткан болгаш социалистиг чарышты ёзу барымдаалап организастаан.

Тракторлар болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезинде хожудаашкынның бир кол чылдагааны областың көдээ ажыл-агый эргелелинге онаажып турар. Ол септелгениң квартал планын МТС-терже тарадыры-биле кызыгаарлангаш, оон соонда МТС-терге боттуг удуртулга, негелде, хыналданы организаставаан.

Тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезин бедик шынарлыг чорутканындан колхозчу тараачыннарның эң чугула сорулгаларының бирээзи—часкы тарылганы 10—12 ажыл хүннеринде чорудуп, шөлдерниң дүжүттүүн бедидери хандыртынар. Ам сорулга чүл дизе, септелгениң организастаашкынында болдунган улуг четпестерни болгаш хожудаашкынны дүрген узуткап, септелге ажылдарының графигин шынгыы сагыырын хандырары болур.

МТС-терниң септелге мастерскаяларының ажылдаар черлериниң дерилгезин эки таарыштырып, артык кезектер-биле хандыртынып, иштики аргаларны болдунар шаа-биле ажыглап тургаш, септелгениң эң ажыктыг методу болур кезектеп септээр арганы калбаа-биле ажыглаарын чедип алыр ужурлуг. 1954 чылда көдээ ажыл-агый ажылдарын чедиишкинниг чорударын хандырар төлээде, септелгениң шынарынче оза кичээнгей салыр. Ынчангаш ажылды үрей кылыр чоруктар-биле шыңгыы демисежип, контролёр-механизаторларның ролюн болгаш харыысалгазын бедидер херек.

СЭКП райкомнарының болгаш райкүүскомнарның база МТС-тер директорларының талазындан септелгениң чорудулгазын удуртуру-биле кады оон шынары дээш контрольду бичии-даа кошкадып болбас.

Механизатор кадрлар-биле ажыл септелгениң дүрген болгаш бедик шынарлыг болурун хандырар. Партия райкомнары болгаш МТС-терде партия организациялары септелгеде ажылдап турар кадрларның ортузунга политиктиг ажылды онза күштелдирери негетинип турар. Оларга лекцияларны, илеткелдерни, беседаларны болгаш номчулгаларны доктаамал чорудар, ажылдың темпизин дүргедедир, шынарын бедидер дээш социалистиг чарышты организастаар, чарыштың мурнакчыларын илередип, оларның көргүзүглерин көргүзүг самбыраларынга хүн-бүрү бижип, мурнакчы дуржулгаларны кептередир ужурлуг.

Областың колхозтар даргаларының, МТС-тер директорларының болгаш көдээ ажыл-агый мурнакчыларының чөвүлел хуралының киржикчилериниң кыйгырыында тракторларның, көдээ ажыл-агый машиналарының күскү-кышкы септелгезиниң планын 1954 чылдың апрель 1-ден орай эвесте доозар дээн.

Машина-трактор паркызының септелгезин өй-шаанда болгаш бедик шынарлыг доозары—областың көдээ ажыл-агыйының механизаторларының дайынчы сорулгазы.

Ногаа өстүрүкчүлери часка белеткенип турар

КИЕВ. Украинаның колхозтары ногаалар өстүрериниге дыка белеткенип турар. Киевти, Харьковту, Донбасстың болгаш Приднепровьениң хоорайларын долгандыр, Полесьеге болгаш хемнериниң ыйылчактарынга ногаа культурларының дыка хөй тарылгазын тараан турар. Ногааларның бүгү шөлүнүң 40 хире хуузун дөрбелчин болгаш дөрбелчин-уяланчак арга-биле тарыыр деп турар. Эрткен чылга бодаарга, капустаның, огурецтиң, морковьдуң, столовая свёклазының, согунаның дыка хөй үрезиннерин көдээ ажыл-агый артельдери белеткээн. «Сортсемовощьтуң» республика конторазы үрезин фондузун бүдүн чартык катап улгатырган.

Киевтиң хоорай кыдыының зоназының ногаажылары тус черниң болгаш минералдыг удобрениениң белеткелин чорудуп, чепсек-хереклерни септеп, парник-теплицалыг ажылды калбартып турар.

(СЭТА).

ТЕЛЕГРАММА

Чехословак Республиканың Президентизи эш Антонин ЗАПОТОЦКИЙГЕ

ПРАГА.

Найырал, бот-боттарынга дузалажылга болгаш дайын сөөлүнде кады ажылдажылга дугайында совет-чехословак керээге ат салганының 10 чыл оюнуң хүнүнде ССР Эвилелиниң Дээди Совединиң Президиумунуң мурнундан болгаш мээн бодумнуң мурнумдан түрүктиг ханызындан байыр чедиргенимни хүлээп алырыңарны Силерден диледим, эш президент.

Бодунуң улус-демократтыг күрүнезин быжыглаарынга, найыралды Чехословакияның чайгылыш чок көдүрлүүшкүнүнге болгаш чечектелиишкининге, тайбыңның болгаш улустар аразының айыл чок чоруунуң эрге-ажыктарынга совет-чехословак найыралды быжыглаарынга моон-даа ынай чедиишкиннерлиг болурун ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму чехословак улуска күзеп тур.

К. ВОРОШИЛОВ.

ТЕЛЕГРАММА

Чехословак Республиканың Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Вильям ШИРОКИЙГЕ

ПРАГА.

Совет Эвилелиниң болгаш Чехословак Республиканың аразында найырал, бот-боттарынга дузалажылга, дайын сөөлүндеги кады ажылдажылга дугайында керээге ат салганының он чыл оюн таварыштыр мээн түрүктиг ханызындан байыр чедиргенимни хүлээп алырын эш дарга Силерден болгаш Чехословак Республиканың чазаандан дилеп тур мен.

Ол керээ Европага тайбынны болгаш айыл чок чорукту быжыглаарынга дузалавышаан, бистиң чурттарывыстың амыдыралчы эрге-ажыктарын харыылап турарын эрткен он чылдар бадыткаан. Ам Герман милитаризмни катап төрүтүндүрер деп оралдажыышкыннар Европаның тайбынга ынакшылдыг бүгү улустарын хоойлуу ёзугаар сагыш ховадып турунда, ол керээниң ужур-дузазы онзазы-биле өзүп турар.

Улус-Демократтыг Чехословак Республиканың быжыгарының болгаш чечектелириниң херээнге моон-даа ынай чедиишкиннерлиг болурун акы-дуңма чехословак улуска болгаш Силерге күзедим.

Совет Эвилелиниң болгаш Чехословак Республиканың бузулбас найыралы болгаш кады ажылдажылгазы бистиң чурттарывыстың улустарының чаагай чоруунга, Европага тайбынны быжыглаарының эрге-ажыктарынга быжыгып турзун.

Г. МАЛЕНКОВ.

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совединиң Президиумунга, эш Клемент Ефремович ВОРОШИЛОВКА
Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелинге, эш Георгий Максимилианович МАЛЕНКОВКА

МОСКВА.

Хүндүлүг эштер!

Найырал, бот-боттарынга дузалажылга болгаш дайын сөөлүнде кады-ажылдажылга дугайында совет-чехословак керээге ат салган хүнден бээр 10 чыл болганын бүгү чехословак улус өөрүшкүлүг демдеглеп турар хүнде, ак-сеткилдиг найыралга деннежир бистиң чалбыыштыг байырывысты болгаш түрүктиң эң ханызындан амыр-менди эрээнивисти, коммунизмниң чырыткылыг бедиктеринче соксаал чок бурунгаар бар чылдар улуг совет улуска чехословак улустуң өөрүш четиргенин болгаш ынакшылын хүлээп ап көрүнер.

1943 чылдың декабрь 12-де Москвага ат салган совет-чехословак керээ болза, хамаарышпас чорукту болгаш бот-боттарының сонуургалдарын үргүлчүлелдиг хүндүлээринге үндезилетинген улустар аразының төөгүзүнде чаа харылзааларның бүзүрелдиг илерээшкини болур. Тайбының болгаш улустар аразының найыралының ленинчи-сталинчы политиказының ёзузунга чардынган, пролетар интернационализминиң, улустарның дең эргелериниң болгаш найыралының принциви-биле сиңниккен ол керээ Чехословакияның болгаш Совет Эвилелиниң улустарының аразында сырый эвилелге база акы-дуңма кады ажылдажылгага быжыг үндезинни салган болгаш чүгле совет-чехословак бот-боттарынга хамаарылгаларга эвес, харын бистиң төрээн чуртувустуң төөгүзүнге кайгамчыктыг эртине апарган.

Совет Эвилелиниң үнелеп четпес, кызымаккай дузаламчызы бистиң төрээн чуртувуска фашистиг кулданыышкынның дарлалынлан хосталганы берген. Чехословак улус бодунуң чуртунга алдарлыг Совет Армияга— хостакчыга ынакшыл болгаш магадаашкын-биле байыр чедирип турган. Совет Эвилелиниң биске чаалап берген хосталгазы—ол болза, бистиң улузувус бодунга төөгүде чаа орукту, хостатынган ада-чуртунга аас-кежиктиг социалистиг келир үеже орукту, шилип алыр арганы берген ёзулуг хосталга болур. Бистиң тудуп тургузуушкунувустуң бүгү адырларынга Совет Эвилелиниң биске көргүзүп турары улуг эки-сеткилдиг акы-дуңма дузаламчызы болгаш биске Совет Эвилелиниң күзелдии-биле болгаш чайгылыш чок дамчыдып берип турары байлак төтүнмес дуржулгазы бистиң улузувустуң экономика болгаш культура хөгжүлдезинге улуг чедиишкиннерни чедип алырынга база бистиң бүгү ажылчы чоннарывыстың амыдырал деннелин болгаш чаагай чоруун могаг чок бедидерин хандырарынга арганы берген.

Ам үеде чех болгаш словак улустар бистиң чуртувуска социализм тургузуушкунунуң херээнге тайбың болгаш тургузукчу күш-ажылды кылып болурлар, чүге дээрге, Совет Эвилели болгаш тайбының күчүлүг болгаш тиилетирбес лагериниң өске-даа чурттары-биле эвилел болгаш ооң хамаарышпас чоруун болгаш айыл чок чоруун хандырып, мюнхен трагедиязы ам кажан-даа база кандыг-даа хевир-биле катаптавас дээрзинге аңаа идегелди берип турар. Улустар аразынга тайбың болгаш найырал дээш Совет Эвилелиниң шудургу база маадырлыг демисели болза, оон-биле кады бистиң чуртувустуң аас-кежиктиг келир үези дээш демисел болур. Ынчангаш бистиң улузувус совет улус-биле хол-холундан туттунчуп алгаш, ол демиселде туржуп турар база ооң улустар аразының күжениишкинниг байдалын кошкадырынче болгаш бүгү улустар аразының маргылдаалыг айтырыгларын тайбың шиитпирлээринче угланган күжениишкиннерин бүгү күштер-биле деткип турар.

Бо хүн, найырал, бот-боттарынга дузалажылга болгаш дайын сөөлүндеги кады ажылдажылга дугайында совет-чехословак керээге ат салганының 10 чыл оюнуң алдарлыг хүнүнде, ол керээ бүгү чехословак улуска эрткен үеде чүү болуп турганын бодунга өөрүп четириишкин болгаш ынакшыл-биле база катап сактып база ооң келир үезинге ол керээниң улуг ужур-дузазын ол ышкаш миннип тур. Совет Эвилели-биле найырал болгаш эвилел болза, бистиң төрээн чуртувустуң хамаарышпас чоруунуң, айыл чок чоруунуң, тайбыының, аас-кежиниң болгаш чечектелиишкининиң үндезини болур.

Совет болгаш чехословак улустарның буузулбас найыралы болгаш эвилели делгерезин!

Алдарлыг Совет Эвилели делгерезин база улам күчүлүг болзун, тиилетирбес маадырлыг совет улус делгерезин база чечектелзин!

Прага хоорай.
1953 чылдың декабрь 12.

А. ЗАПОТОЦКИЙ,
Чехословак Республиканың президентизи

В. ШИРОКИЙ,
Чехословак Республиканың чазааның даргазы

ТЕЛЕГРАММА

Чехословак Республиканың Даштыкы Херектер Министри эш Вацлав ДАВИДКЕ

ПРАГА.

Совет Эвилелиниң болгаш Чехословак Республиканың аразында найырал, бот-боттарынга дузалажылга болгаш дайын сөөлүнде кады ажылдажылга дугайында керээге ат салган хүнүнден бээр 10 чыл оюн таварыштыр мээн түрүктиң ханызындан байырымны хүлээп ап көрүнер, эш министр.

Чехословакияның болгаш Совет Эвилелиниң аразында акы-дуңма пайырал болгаш чоок кады ажылдажылга бистиң улустарывыстың эрге-ажыктарының болгаш бүгү делегейге тайбынны быжыглаарының херээнге моон-даа ынай идегелдиг бараан болур дээрзинге быжыг бүзүрелди илередирин чөпшээреп көрүнер.

В. МОЛОТОВ.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бир дугаар оралакчызы болгаш ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри хүндүлүг эш Вячеслав Михайлович МОЛОТОВКА

МОСКВА,

Хүндүлүг эш министр,

найырал, бот-боттарынга дузалажылга болгаш дайын сөөлүндеги кады ажылдажылга дугайында чехословак-совет керээге ат салган хүнден бээр он чыл оюн холбаштыр бодумнуң чалбыыштыг байыр чедирип, түрүктиң ханызындан амыр-менди эрээримни менээ чөпшээреп көрүнер, 1943 чылдың декабрь 12-де Москвага чехословак-совет эвилелдежиишкин керээзинге ат салганы болза, бистиң улузувустуң Октябрьның социалистиг Улуг революциязы тиилээнде-ле совет улуска күзээни база делегейниң ийиги дайынының үезинде, кажан бистиң улузувус фашистиг дээрбечилерниң сапогунуң адаанга хилинчектенип турда база түрээнге чайгылыш чок идегел-биле дузаны болгаш идегелди манап турда, чүгле шаап-халдап турган алдарлыг Совет Армияның тиилелгези чехословак улуска берип болур турган улам ханыккан найыралдың болгаш акы-дуңма сеткил катыштырыышкынының илерээшкини болган. Хосталга сөөлүнде Совет Эвилели-биле найырал болгаш эвилел чаа улус-демократтыг Чехословак Республиканың даштыкы политиказының кол принциви апарган. Бистиң төрээн чуртувус бодунуң бүгү даштыкы политика талазы-биле ажылхөделиишкиннеринге Совет Эвилели-биле найыралынга болгаш эвилелинге база долузу-биле идегелдиг даянып болур. Совет Эвилели-биле найырал болгаш эвилел болза, чехословак улустуң аас-кежиктиг социалистиг келир үезиниң эң-не идегелдиг магадылалы болур дээрзин чехословак улус тода билип турар болгаш мынчангаш ооң кончуг берге шылгалдаларның болгаш хилинчектениишкиннерниң чылдарында алганы ол найыралды болгаш эвилелди кезээде эң үнелиг артып калыышкын кылдыр камгалаар. Бүгү кижи төрелгетенниң эң улуг үнелиг чүүлүн—быжыг демократтыг тайбыңны—улустар аразының бүгү маргылдаалыг айтырыгларын тайбың арга-биле шиитпирлээрин болгаш делегейниң чаа дайынының айыылын чайладырын камгалаары дээш могаг чок демисежип турар Совет Эвилели биле Чехословакия кезээде хол-холдарындан туттуп алгаш шынчы туржур.

Чехословак-совет мөнге найырал делгерезин!

Улуг Совет Эвилелиниң идегелдиг болгаш бүзүрелдиг удуртуп турары тайбының тиилетирбес лагери делгерезин!

Вацлав ДАВИД,
Чехословак Республиканың Даштыкы Херектер Министри.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Эки ажылдыг хана солун

«Большевик» деп хана солун—Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» колхозтуң баштаар чериниң болгаш партия эге организациязының органы. Ук хана солун колхозту организас ажыл-агый талазыбиле быжыглаар, бүдүрүлге планнарын күүседир, колхозчу ажыл-ишчилерни күш-ажылдың сагылга-чурумунга, амыдыралдың культурлуг, чаа чаңчылдарынга кижизидер дугайында партия организациязынга дузалажып турар.

Хана солун колхозчу массаларның калбак киржилгези-биле ажыл-амыдыралдың бүгү адырларында чеднишкиннериң дугайын бижип, четпестерни шүгүмчүлеп, ай санында, доктааткан хүннеринде үнүп турар. Бо чылдың ноябрьга чедир 11 катап үнген дугаарларының арыннарынга «Большевик» 102 материалдарны бижээн. Оларның 37-зи колхозчу бүдүрүлгеде четпес ажылдыг участоктарны шүгүмчүлээн болгаш күш-ажылдың сагылга-чурумун үрээн колхозчуларны илереткен материалдар болган.

Хана солунга үнген шүгүмчүлелдиг материалдарны партия эге организациязы болгаш колхозтуң баштаар чери анаа-ла эртирбейн, айытынган четпестерни чайладырының хемчегларын удаа-дараа ап чорудуп турар. Хана солунга шүгүмчүлетиргеи колхозчулар ол шүгүмчүлелден чогуур түннелди боттарынга үндүрүп, колхозчу бүдүрүлгениң ажылынга болгаш хөй-ниитиниң амыдыралынга киржилгезин идепкейжидип турарлар. Чижээ, колхозтуң куш болгаш хаван фермазының эргелекчизи эш Х. Сүмбүүнүң ажылынга турган четпестерни хана солунга шүгүмчүлээн. Оон соонда эш Сүмбүү бодунуң четпестерин билингеш, ферманың ажылын кыска хуусаада эде тургузуп, ферманы кыштаглаашкынга үлегерлиг белеткеп шыдаан. Хаван, куш кажааларының септелгезин ол эки шынарлыг доозуп, хаваннарын, куштарын кышкы чемин фермада чедирип алган, ам кыштаглаашкының байдалында кызымак ажылдап турар. Колхозтуң бызаңчызы эш К. Калиндивии колхозтуң ниити хөрээнден бодунуң эрге-ажыктарын бедик көрүп, стол, соңганы чазааш, колхозка киирбейн, доора садыглап, хуузунда хөреңгизин үрдүндүрүп турар дугайын «Большевик» шүгүмчүлээн. Колхозтуң баштаар чери эш Калиндивиниң дугайын чугаалажып көрген. Эш Калиндивии бодунуң буруузун билингеш, колхоз тудуунда ам идепкейлиг ажылдап турар.

Хана солун шүгүмчүлелдиг материалдарны үндүрери-биле кады колхозтуң ажыл-агыйында, хөй-ниити организацияларның бот-тывынгыр амыдыралында болуп турар чаа-чаа болуушкуннарны чырыдып, ол талазы-биле колхозчу массаларны эвилелдеп турар.

Колхозчуларның ортузунга социалистиг чарышты калбартыр, ажыл ишчилериң аразында шалыпчыларны, чаартыкчыларны, хөй-ниитиниң ажылынга идепкейлиг эштерни хөйнүң мурнунга мактаар, оларның ажылының дуржулгазын нептередир чорук хана солуннуң редколлегиязының, ылангыя редактор эш Ооолчукайның кичээнгейиниң кезээде төвүнде турар. Социалистиг чарыш калбак массалыг, улам нептеренгей болзун дээш, оон түннели удаадараа үнүп, чаржыкчыларның ажылының үре-күүселдези дүннетинип турзун дээш хүн бүрүнүң ажылынче партия эге организациязы улуг сагыш салып турар.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын күүседир дээш «Коммунизмче орук» колхозта болуп турар күш-ажылчы көдүрлүүшкүннүң хемчээкчизи, көдээниң ажыл-ишчилериниң бодунуң колхозу дээш демиселиниң чырыдыкчызы, ажылдың үре-түннелериниң көрүнчүгү болур бодунуң хүлээлгезин «Большевик» хана солун хүндүлүү-биле күүселип турар.

Д. СЮРЮН-ООЛ.

Комсомол организациязының ажылында четпестерни узуткаар

Бистиң чуртувустуң көдээ ажыл-агыйының мурнунда салдынган сорулганы күүседиринге көдээде комсомол организациязының киржилгези авангардчы рольдуг болур ужурлуг.

Бии-Хем районнуң Ленинкада «Кызыл сылдыс» колхозта комсомолчулар болгаш аныяктар көдээ ажыл-агый артелиниң бүдүрүлгезиниң янзы-бүрү адырларында элээн идепкейлиг киржип турар. Бо чылдың часкы, чайгы, күскү чер аңдарылгаларынга комсомолчу трактористер Биче-оол, Бовей-оол олар трактор ажылдарының нормаларын 110—120 хуу чедир күүседип турган. Комсомолчу кыстар Лозатмаа, Бичижик олар тараа ажаап алыышкынының үезинде комбайннардан терге-биле тараа дажыглаарынга кызымаккай ажылдап, нормаларны 200 хуу чедир ажыр күүсеткеннер. Ол болза, комсомол организациязы бодунуң иштики ажылын элээн эки иргускан турганының херечизизи болур.

Ынчалза-даа ам үеде байдал анаа шуут удурланышкак. Комсомолчулар колхоз бүдүрүлгезиниң чугула участоктарында хуваап тургустунмаан. Аныяктар ам аар-саар ажылдар кылып, хөй кезиинде анаа олуруп турар апарган. Мал ажылында чаңгыс-даа комсомолчу чок. Комсомолчулар Очанмаа, Хөлчүкмаа, Чүлдүм, Юра олар бо чылын колхоз бүдүрүлгезинге киришпээн.

Ооң кол чылдагааны болза, комсомол организациязы аныяктар ортузунга бодунуң организастыг, политык-кижизидилгелиг, культура-массалыг ажылдарын кошкатканы, колхозта партия эге организациязы (секретары эш Шойлаа), ВЛКСМ райкому ол организацияга удуртулганы ала-чаягаарлаашкынче киргеннинде. Сөөлгү үш айларда комсомол хуралы безин болбаан. Хуралдарга комсомолчулар четче келбес, саналшүгүмчүлел кылбас, бот инициатива чок болуп турар. Партия эге организациязының секретары эш Шойлаа комсомол организациязының ажылында четпестерни көрүп турала чогуур өйүнде хемчег албаан, арга-сүме бербээн. А комсомол организациязының чоокка чедир секретары турган эш Глухенко организацияны удуртурундан, аныяктарның күжүн колхоз бүдүрүлгезиниң чугула участоктарынче мөөнээриниң шуут чайлаан турган.

Комсомолчулар ажылчы чоннарга партияның болгаш чазактың чугула доктаал шиитпирлерин чогуур өйүнде, чедингир сөстер-биле чедирер, тайылбыр ажылы кылырының мурнуку одуруунга туржур ужурлуг. Комсомолчу агитаторлар чүгле кандыг-даа кампания үезинде ажылдааш, ол үе эртерге ажылын соксадып турар. Агитаторларның хуралы болбайн турар болгаш ажыл планы чок.

Комсомол чырыдыышкынынга шупту комсомолчулар өөренир деп бижиткен. Өөредилге чылы октябрь 7-ден эгелээн турбуже, ноябрь айның эгезинге чедир чангыс-даа кичээл эртпээн. Ол ышкаш бижик өөредилгезинге комсомолчулар мурнакчы чорукту көргүспейн турар. Комсомол организациязы культура-массалыг ажылды удуртпайн келген... Колхоз төвүнде клуб хагдынчак, одаар ыяжы чок болуп турар.

М. КАВАА-САРЫГ.

Совет номнуң тарадылгазын улам калбартыр

Совет литератураның онзагай байдалы болза, революция мурнундагы үеде ол пролетариаттың ниити хөрээниң чамдык кезии болуп турган, а ам болза, совет күрүненин политиказының адырылбас кезии апарганы болур. Ындыг болганда социалистиг реализмниң литературазы пролетариаттың революстуг демиселинге даянып алгаш тургустунуп, бодупуң оон ынайгы сайзыралын социалистиг тургузуушкуннуң практиказынга чөлендир боттандырып, ынчангаш чон-биле, оон эң мурнакчы аңгызы—ажылчын аңгы-биле ол ханы харылзаалыг. Бистиң литературавыс чүгле бо хүнү эвес, харын келир үени, совет кижилериниң амыдыралының перспективазын шын көргүзер бүгү-ле аргаларлыг болгаш көргүзер-даа ужурлуг.

«Звезда» болгаш «Ленинград» журналдарның дугайында бодунуң төөгүлүг доктаалынга партияның Төп Комитеди—делегейде эн-не мурнакчы литература болур совет чоннуң үндезин эрге-ажыктарындан өске сонуургал ында чок болгаш ооң сорулгазы аныяктарны шын кижизидер талазы-биле күрүнеге дузалаары, аныяктарның негелдерии хандырары, чаа салгакчыларны сергек, бодунуң хөрээнге бүзүрээр, моондактардан кортпас, кандыг-даа бергелерни ажып эрттеринге белен кылдыр өстүрери болур—деп айыткан. Тыва улус, бистиң Төрээн чуртувустуң ажылчы чону ышкаш, чаагай амыдыралдың иштинче быжыы-биле кирген совет номга онза ынакшылдыг. Ынчангаш чоннуң номга хереглели чыл-чылда улам-на өзүп турар.

Тыванның ном садыгжылары күш-ажылдың шылгатынган методу—социалистиг чарышты бодунуң алдарлыг болгаш хүндүлүг хүлээлгезиниң үндезини болдургаш, чоннуң калбак массаларының аразынга Маркс—Энгельс—Ленин—Сталинның улуг идеяларының нептередикчилери болган.

Кызылдың № 1 ном магазининиң коллективи (директору эш Умных) Октябрь мурнунуң чарыжынга киришкеш, октябрь планын 166 хуу күүсеткен азы 87 мун рубльдиң номнарын чонга садыглаан.

Чоннуң ортузунга ном тарадылгазынга идепкейлиг киржип, каш удаа аас шаңналдары болгаш өртектиг чүүлдер-биле демдегледип келген мурнакчылар хөй. Оларның аразында эштер Р. Тухватулина, Н. Федяева, Е. Сергеева, Н. Шевцова болгаш оон-даа өскелер бар.

Областың эң эки ажылдыг ном магазиннери болур — Каа-Хемниң эш Кукарина эргелекчилээн магазин 10 айларның планын 118 хуу күүсеткен, Сүт-Хөлдүн эш Лучковская эргелекчилээн магазин 120 хуу, Сосновканың эш Ермолаева эргелекчилээн магазин—160 хуу, Улуг-Хемниң эш Александрова эргелекчилээн магазин—157 хуу, Таңдының эш Колмакова эргелекчилээн магазин—130 хуу күүсеткилээн.

Күрүненин хөреңгизин чарыгдаарынга камналгалыг болганының түннелинде, бистиң областың ном садыгжылары бараан саарылгазының чарыгдалдарындан 8,5 хууну камнап алган болгаш база пландан ажыр 250 мун рубльди күрүнеге бербишаан, социалистиг чарыш кылган Бурят-Моолдун ном садыглаашкының ашкан болгаш Россия Федерациязының иштинге бирги черни эзлээн. Чурттакчы чоннуң ортузунга ном тарадылгазының экижилгези болза, областың партия организациязының улуг дузаламчыны көргүзүп, ажылчы чонну кижизидериниң чугула чепсээ номну пропагандалап нептередирин чүгле ном садыгларының хүлээлгези эвес, харын бүгү улустуң хөрээ кылдыр санап, массаның идепкейлиг чоруун улуг көдүрлүүшкүн-биле хайыктырып келгениниң ачызында чедип алдынган. Ном тарадылгазынга областың комсомол организациязы база улуг организакчы рольду ойнаан.

ВЛКСМ обкомунуң инициативазы-биле чоруткан ном тарадылгазының айында 30 мун ажыг номну, оон иштинде 5200 политиктиг, 3800 көдээ ажыл-агыйның, 15 мун ажыг чечен-чогаалдың болгаш уругларның, 1200 техника номнарын саткан.

Ном тарадылгазынга 275 ажыг актив киржип, олар бажыннарны кезип, номнарны садып, чоннуң аразынга пропаганда ажылын калбартып, 10 мун ажыг рубльдин номун сатканнар. Бо хөрекке тайылбыр-массалыг ажылды Каа-Хем, Таңды, Чөөн-Хемчиктиң комсомол райкомнары эки чорутканнар. Ооң-биле кады Эрзин, Тес-Хем, Барыын-Хемчиктиң комсомол райкомнары, Өөк суурнуң комсомол организациязы ном тарадылгазының шалыпчы айында четпес ажылдаанын демдеглээр ужурлуг.

Ном магазиннериниң чанында «ном тарадылгазынга дузалаарының чөвүлелдери» хөй-ниитичи улуг ажылдарны корулуп, коммунистиг парлалганы пропагандалаарынга идепкейлиг киришкеннер. Бо ажылды СЭКП райкомнарының бадылааны план өзугаар олар чорудуп, ном садыглаашкынының айын чедиишкинниг эрттиринге улуг дузаны көргүзүп келгеннер. Чижээ, Кызылдың № 1 ном магазининиң чанында чөвүлелдиң кежигүнү эш Черниговцева Пушкин аттыг библиотеканы эргелекчилевишаан, магазинде номнарның тематикалыг делгелгезинге, боду-биле киржип, номчукчу массага чугула херектиг литератураларны шилип алырынга үргүлчү дузалажып келген.

Бо чугула ажылче чер бүрүзүнде чогуур кичээнгейни салбайн турарын база демдеглээр херек. Барыын-Хемчикте, Чаа-Хөлде «Ном тарадырынга дузалаарының чөвүлелдери» амга чедир организастатынмаан, а ол черде парлалга тарадырының хөрээ багай байдалда турар, ынчалзадаа ол чорук партия болгаш комсомол райкомнарының секретарларын дүвүретпейн барган. Ол фактыны Бай-Сөөттүң ном садыы чыл планын 10 ай иштинде 39 хуу күүсеткен, Суг-Аксының садыы 46 хуу күүсеткен чоруктар-биле тайылбырлап болур.

Ном магазиннери чоннуң үргүлчү өзүп турар негелдезин чааскаан хандырып шыдавас. Ном магазиннери чамдык районнар төптеринде чок, ынчангаш хереглекчилер кооперациязының системазы бодунуң хөй дээниң садып алыкчыларынга чоокшуладыр болгаш оларның негелдезин хандырарынга шуут дузалажыр ужурлуг. Ындыг болза-даа хереглел кооперациязы бодунуң ол сорулгазын долузу-биле күүсетпейн, ыраккы колхозтарга, суурларга политиканың, көдээ ажыл-агыйның литератураларын чедирип садыглавайн турар. Каа-Хемниң, Өвүрнүң, Таңдының райполары 1953 чылдың үшкү кварталында политиктиг болгаш көдээ ажыл-агый номнарындан чаңгыс-даа рубльге ном сатпаан.

Ном тарадылгазының ажылын болгаш чоннуң литература талазыбиле негелделерин хандырар, ол ажылды үндезипи-биле экижидер төлээде, партия райкомнары болгаш райкүүскомнар ном тарадырының хөрээн холга алыр, ном садыының, хереглел кооперациязының болгаш союзпечатьтың ажылын хынап, ном тарадылгазынга моон сонгаар улам эки дузалашса чогуур. «Ном тарадырынга дузалаар чөвүлелдер» бодунуң ажылынга активти улам хөйү-биле хаара тудуп, ном садыының, көдээ майгыннарның, союзпечатьтың киоскаларынга дузалап, ында номнарны, солун, сеткүүлдерни тарадып садарынга шынгыы хыналданы тургузар, оларның ажылын өзулуг кичээнгейниң төвүнге салыр ужурлуг.

Ол ажылды чүгле районнар төптеринге эвес, көдээге, колхозтарга чорудуп, чоннуң номга негелдезин дыннангыр көрүп, моон сонгаргы планныг ажылдар-биле оларны таныштырары чугула.

Н. ВЕРШИНИНА.

ном садыының область конторазының директору.

Колхозтарга ниити болгаш хууда эрге-ажыктарны дүүштүрери

Бистиң чуртувуска социализмниң тиилелгези совет кижилериниң амыдыралының бүгү экономиктиг үндезиннерин бүрүнү-биле өскерткен. Ниити болгаш хууда эрге-ажыктарны дүүштүрериниң проблемазы чаазы-биле тургустунуп келген. Буржуаз тургузуг хуу-өнчүнүң болгаш бодунуң эрге-ажыктарынга үндезилетинип турар; максималдыг ажык-кончаа дээш капиталистерниң сүрүүшкүнү болза, капиталистиг ниитилелдиң хөгжүлдезинде кол шимчедикчи болгаш идиг болуп турар. Ындыг болза-даа, ол ажылчын аңгының эрге-ажыктарынга шуут чөрүшкек болуп турар.

Бүдүрүлгези ажык-олчаны өскээр сайгарарынга эвес, а ажылчы чоннарның материалдыг болгаш культурлуг деңнелин чайгылыш чок көдүрериниң эрге-ажыктарынга чагыртып турар бүдүрүлгениң чепсек-херекселдеринде ниитиниң өнчүзүнге үндезилетинген социалистиг ниитилелде хууда эрге-ажыктар ниитиниң эрге-ажыктарынга удурланышкак болбайн, харын ниитиниң эрге-ажыктары хууда эрге-ажыктар-биле тааржып турар. Ниитиниң эрге-ажыктары-биле хууда эрге-ажыктарның сөөлгүлерин баштайгыларынга чагыртырган шын дүүштүрүлгези болза, социалистиг ниитилелдиң хоорайга-даа, көдээге-даа эң чугула быжыг туруштарының бирээзи болур. Социализм үезинде ажылчыннар болгаш тараачыннар боттарынга болгаш ниитилелге ажылдап берип турарлар. Оларның бүдүрүп турар бүгү-ле чүүлдери: чок болза—оларның боттарынга, чок болза,—ниити ажыл-агыйны калбартырынга барып, ынчаарга кедизинде барып, база-ла оларның чаагай байдалын өстүреринге бараан болуп турар. Социализм үезинде ниити болгаш хууда эрге-ажыктарны шын дүүштүрери: «кижи бүрүзүнден оон шыдаар шаан барымдаалап алыр, кижи бүрүзүнге ооң күш-ажылын барымдаалап бээр» деп социалистиг принципте илеретинген.

* * *

Ниити болгаш хууда эрге-ажыктарның шын дүүштүрүлгезиниң хоорайда болгаш көдээде бир дөмей болуп турар проблемазы оон-биле чергелештир колхозчу көдээге база онза чүүлдерлиг болуп турар. Херек чүдел дээрге, үүрмек, хожудангай бүдүрүлгениң байдалдарынга тывылган, тараачыннарның хуучужуп өөренген чаңчылдары дораан-на узуткатынган туруп болбас. Оон ужурунда колхозчу шимчээшкиниң шиитпирлээр ужурга таварышканы бирги амыдыралчы эргежок чугула проблемазы болза, ажыл-агыйның хөй-ниити чорудуушкунун хандырып, оон-биле чергелештир колхозчуларның хуузунда эрге-ажыктарын барымдаалап көөр коллективтиг ажыл-агыйның организациязының шак ындыг хевирин шилип тывары болгаш тургузары болуп турган. Партияның XVI съездизиниң шиитпирлеринде: «Тараачыннар артельге кирип тура, янзы-бүрү хуучу чаңчылдардан болгаш эрге-ажыктардан, ниитилелге немелде хуу ажыл-агыйның (инек, хойлар, куш, бажың чаныының ногаа тарылгазы) болу бээр аргазындан, бодунга өскээртен шалың ажылдап ап ажыглаар арганың болу бээринден болгаш өске-даа ындыглардан доп-дораан ойталаарын негээр деп шыйдынган, — ол дээрге марксизм-ленинизмниң эң бөдүүн билзе чогуур чүүлүн уттуру ол болуп турган».

Колхоз тургузуушкунунуң шын хевирин тывары дээрге, социализмнин бүгү үезинге бүгү колхоз шимчээшкининиң кол звенозун шилип тывары болуп турган. Ындыг хевир болза, көдээ ажыл-агый артели ол болган. Ол дээрге, көдээге социалистиг бүдүрүлге харылзааларын бадыткаарының сорулгаларынгадаа, колхозчу тараачыннарның эрге-ажыктарынга-даа эң дээре тааржып турар. Ол форма болза, мөлчүлгениң болдуна бээр аргазын киирбеске, бүдүрүлгениң чепсек-херекселинде ниити өнчүге болгаш коллективтиг күш-ажылга үндезилетинип турар; ол, күрүнеге хамааржып, колхозтарга мөңгези-биле берипкен черде үндезилетинген. Артель бодунуң ажыл-чорудулгазын МТС-терге (күрүнеге) хамааржып турар бүдүрүлгениң шиитпирлиг чепсектеринге болгаш херекселдеринге, база колхозка хамааржып турар бүдүрүлгениң херекселдеринге үндезилетинип турар. Оон-биле чергелештир, үндезин болгаш кол чүүл болур ниитиниң ажыл-агыйыбиле холбаштыр артель болза, колхозчуларның чамдык хереглелдерин хандырары-биле оларның хууда улуг эвес дузалаар ажыл-агыйлыг болурун чөпшээреп турар. Хууда дузалаар ажыл-агыйның эргежок чугулазының экономиктиг үндезини болза, колхоз шимчээшкини, кажан артель амыдыралчы эргежок чугула продуктулар-биле колхозчуларның бүгү хереглелдерин хандырып болгуде ындыг хөгжүлдеге арай четкелек турарының фактызы болур. Хууда дузалаар ажыл-агыйның эргежок чугулазының өске үндезини болза, чүс-чүс чылдарда бодунуң хууда ажыл-агыйын чорударда тараачыннарга хуучужуп өөретинип калган чаңчылдар дораан-на узуткатынып калган туруп болбас болган ужурунда, ол хуучу чаңчылдарны чоорту ажып тиилээр арганы колхозчу тараачынга бээри эргежок чугула болуп турганының фактызы болур. И. В. Сталин мынча деп өөреткен: «...артель болза, амгы байдалдарның үезинде колхоз шимчээшкининиң карачаңгыс шын хевири болур. Ынчаарга ол канчап-даа билдингир: а) артель колхозчуларның хууда, амыдырал чуртталга эрге-ажыктары-биле шын дүүштүрүп турар; б) артель хууда, амыдырал чуртталганың эрге-ажыктарын—ниити эрге-ажыктарга эптиг таарыштырып, оон-биле дүүнгү хуучуларны коллективизм өзузунга кижизидерин чиигедип турар» (Чог., том 13, арын 351).

Колхозка ниитиниң болгаш хуунуң эрге-ажыктарын шын дүүштүрери дээрге, хамыктың мурнунда колхозтарның ниити ажыл-агыйын бүгү хемчег-биле сайзырадыр болгаш быжыктырар дээни ол. Колхозтарның ниити байлаан көвүдедири болгаш бүгү колхоз тургузуушкунун быжыглаары күрүне өнчүзүн өстүрериндан болгаш көвүдедиринден хамааржыр. Оон ужурунда колхозтар бүгү улустуң, күрүненин өнчүзүнүң калбарткан катаптаар бүдүрүлгезинге киржир хүлээлгелиглер. Ол сорулга-биле күрүне колхозтарның көдээ ажыл-агый продуктуларын доктаатынган өртектер өзугаар ыяавыла дужаарының, МТС-териниң ажылдааны дээш натура төлевирлериниң болгаш олча-ажык үндүрүүнүң хемчээлдерин хоойлу чурумубиле доктаадып турар. Оон-биле колхозтар колхоз тудуунга үндүргеи күрүне чарылгаларын эгидеринге болгаш бүгү улус ажыл-агыйының калбарткан катаптаар бүдүрүлгезинге хандытынып турарлар. Оон ужурунда колхозтарның болгаш колхозчуларның бирги ээлчегниң сорулгазы болза, күрүненин мурнунга хүлээлгелерин оларның күүседири болур: колхозка хууда болгаш ниитиниң эрге-ажыын шын дүүштүрери орта тодаргайлатынып турар. Колхозтуң бүдүрүлге хереклелдерин бүгү хемчег-биле көвүдедири, хуваашпас фондуларны калбартыры, колхоз продукциязының бүдүрүлгезин болгаш колхоз орулгаларының үзүктел чок өзүүшкүнүн хандырары, чарыгдатынган хөреңгилерни эгидериниң чогуур фондуларын тускайлап тургаш, оларны шын хуваары болгаш колхоз бүдүрүлгезин калбартырының фондуларын чыыры бирги чергениң ужурдузалыг болгаш күрүне мурнунга хүлээлгелерни күүседири ышкаш, колхозтарга ниити болгаш хууда эрге-ажыктарны шын дүүштүрериниң көргүзүү болур.

Ниити болгаш хууда эрге-ажыктарның шын дүүштүрүлгези колхозчуларның күш-ажылын шын ажыглаарынга база тодаргайлатынып турар. Көдээ ажыл-агый артели кооператив бүдүрүлгези болур ужурунда бодунуң кежигүннериниң күш-ажылын ажыглаар херекти шын организастаар болза, колхозчуларның күш-ажылының кол массазы ниити ажыл-агыйга чарыгдатынар, а хуу дузалаар ажыл-агыйга оларның күш-ажылы чүгле ниити ажылдардан хостуг үелерде чарыгдатынар ужурлуг.

Колхозтарга ниити болгаш хууда эрге-ажыктарның шын дүүштүрүлгезиниң онза чүүлү колхозчуларның күш-ажылын күш-хүннерин барымдаалап бээр төлелгеде база тодаратынып турар. Күш-хүнү — онзагай экономиктиг болуушкун болур. Ол болза, колхозтуң ниити ажылдарынга колхозчуларның күш-ажылчы киржилгезиниң хемчээкчизи база күш-ажылдың төлелгезиниң хемчээкчизи болур. Колхозчулар күш-ажылын колхозка хөйнү берип, хөй күш-хүннерин ажылдап алган тудум-на, оларның ниити ажыл-агыйы улам-на быжыг болгаш өзүлделиг апаар, күш-хүнү улам-на элбекшил болгаш долу дензилиг апаар, колхозчу бодунуң хуузунда хереглелдерин хандырарынга колхозтан уламна хөй орулгаларны алыр. Ындыгның ужурунда күш-хүнү болза, колхозчуларның хуузунда материалдыг сонуургалының үндезининге колхозтарның ниити ажыл-агыйын быжыдарының болгаш сайзырадырының күчүлүг быразы болур.

Колхозтарга ниити болгаш хууда эрге-ажыктарның шын дүүштүрүлгези, үстүнде чугаалааны ышкаш, колхозтарның улуг, кол—ниити ажыл-агыйы-биле холбаштыр, көдээ ажыл-агый артелиниң Уставы-биле кызыгаарлатынган хемчээлдерге хууда дузалаар ажыл-агыйын чөпшээреп турары-биле тодаргайлатынып турар. Ол хууда дузалаар ажыл-агый болза, хуу тараачыннның эргидеги ажыл-агыйы канчап-даа болбайн турар. Ол, артель ажыл-агыйы-биле чарылбас харылзаалыг болгаш оон хамааржып турар. Бажың чанының ажыл-агыйының участогу кылдыр берип каан чер колхозка мөңге ажыглалга берип каан чер болур, колхоз участоктары бодунуң кежигүннеринге түр эдилээри-биле тускайлап берип турар болгаш бир эвес артельдиң ажыл-агыйынга бодунуң күш-ажылы-биле киришпейн турар ийикпе азы багай киржип турар болза, колхоз ол участокту колхозчулардан дедир ап алыр бүрүн эргелиг. Колхозчу өрегенин хуу өнчүзүнде бүдүрүлгениң шиитпирлиг чепсектери-болгаш херекселдери чок; колхозчунуң чер участогу колхозтуң чепсектери-биле болгаш ажылчын малдары-биле ажылдатынып кылдынар. Колхозчунуң хуу өнчүзүнде туруп турар продуктулуг малының хемчээ, чериниң участогу ышкаш, база-ла көдээ ажыл-агый артелиниң Уставы-биле доктаатынар. Колхозчунуң хуузунда малынга чемиштиң хөй кезиин колхоз шөлдеринге болгаш одарларынга кылыр болгаш колхозчуларга күш-хүнүн барымдаалап натура-биле бээр.

ХООРАЙНЫҢ ТУДУГ АЖЫЛЫНЧЕ КИЧЭЭНГЕЙ САЛЫР

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак ажылчы чоннуң материалдыг болгаш культурлуг чаагай амыдыралын улам-на экижидеринче угланган соңгаарладып болбас чугула болгаш төөгүлүг доктаалдарны үндүрүп турар. Ылаңгыя областың төвү—Кызыл хоорайның школа, эмнелге болгаш чурттталганың коммунал тудугларынга чарыгдаары-биле хоорайның чүгле тудуг трестизинге 8 миллион рубльди үндүрүп берген.

Партияның болгаш чазактың ол сагыш човаашкынынга сорук кирген трестиниң инженер-техниктиг ажылдакчылары, ажылчыннары, албан-хаакчыттары бүдүрүлгениң чыл планын хуусаа бетинде шынарлыг күүседир дээш элээн кызымак ажылдаанындан ноябрь айда чурттталганын элээн хөй бажыңнарын ажыглалче киирген. Ылаңгыя Кызыл партизан кудумчузунда 8 аал ишти чурттаар 2 каът чаа бажыңнарның тудуун шынарлыы-биле доскаш, ажыглалда хүлээдип берген. Ол бажыннар бус-биле чылыдар черлерлиг база ижеринге болгаш чунарынга ажыглаары-биле, хоорэа дамчыштыр үндүрүп ап турар суглуг, 32 өрээлдерлиг, делгем болгаш культурлуг чырык бажыннар болуп турар. Ол ышкаш Кочетов кудумчузунда 340 ажыг дөрбелчин метр шөлдүг болгаш 30 ажыг делгем өрээлдерлиг 8 аал ишти чурттаар 2 каът чаа бажыңның тудуун база Каа-Хем кудумчузунда 36 аал ишти чурттаар 70 ажыг делгем өрээлдерлиг чурттаганың 9 чаа тудугларын доскаш, ажыглалда киирген.

Хоорайның чурттакчы чонунуң культурлуг амыдыралының өзүп турар негелделерин хандырар дээш трестиниң чамдык десятниктери элээн кызымак ажылдап турар. Ылаңгыя эштер Байыр-оол, Фунтиков олар ажылчыннарның кылыр ажылдарын баш бурунгаар хуваап ап, тудуг ажылынга чугула хереглетинип турар материалдарны трестинин черинге баш бурунгаар чагып, дыннадып турар. Оларның участогунда ажылдап турар ажылчыннар боттарының кылыр ажылын баш удур билир болганындан ажылдың үзүктелиишкининге болгаш хөй шаг-үе чидирер чоруктарга таварышпайн турарлар. Оларның дуржулгалыг организакчы ажылдарын үнелеп көргеш, трестиниң эргелел чери октябрь байырлалын таварыштыр бүдүрүлгенин хүндүлел самбразынга аттарын киирбишаан, хүндүлүг бижиктер-биле шаннагылаан. Ол ышкаш бүдүрүлгениң янзы-бүрү тудуг ажылдарында мурнакчылар хүн-бүрү төрүтүнүп, 1953 чылдың 10 айларының бүдүрүлге планын дыка хөй ажылчыннар ажыр күүсеткилээн. Оларның иштинде сураглыг аныяк дашчы О. Д. Комбуй-оолдун, арматурщик А. Н. Жингилёвтүн, слесарь А. С. Резниковтун, слесарь-монтажтың бригадири П. Н. Коневтүн, алдарлыг штукатурщик М. А. Пичугинаның күш-ажылга кайгамчыктыг чедиишкиннерин үнелеп, областың Хүндүлел самбыразынга аттарын киргилээн.

Ол чедиишкиннер-биле кады тудуг трестизинин ажылында чыл-чылы-биле улажып турар четпестерни демдеглевейн барып болбас. Тыва тудуг трестизи эрткен чылдың 10 айларының тудуг планын күүсетпейн турганын, ооң чылдагааннарын хоорайның 3-кү партия конференциязынга-даа, партия активиниң хуралынга-даа база бүдүрүлге активиниң хуралдарынга-даа чеже катап чугаалашпаан дээр боор. А ол ам-даа үргүлчүлевишаан. Ооң барымдаазы бо чылдың 3-кү кварталының тудуг планын чүгле 89 хуу күүсеткени болур.

Хоорайның чурттакчы чонунга канчаар-даа аажок чугула хереглетинип турар чурттталга бажыңнарының тудугларының планын чүгле долдур эвес, харын ажыр күүседириниң аргазы болгаш четчир санныг хөренгилери бар. Ол аргаларны болгаш хөренгилерни чөп ажыглаарының улуу, харын тудуг трестизиниң хандырылга килдизиниң эргелекчизи турган эш Ткаченко ажылчыннарның күжүн шын ажыглавайн, тудуг материалын баш удур белеткеп албаанындан туйбу заводу-биле трестиниң аразында орук үстүп, Енисей чеңней бергининден областың херээженнер божуур бажыңының тудуу октябрь 20-ден ноябрь 21-ге чедир, ай ажыг үениң иштинде ара соксаан болгаш тудуг ажылының эн-не продуктулуг болурунга таарымчалыг чылыг үени оскунган. Ынчаарга, ол үени чөп ажыглаан болза, тудугнуң чүгле ханазының салыышкыны доостур эвес, харын соң-даа өске ажылдары доостурунга чоокшулап болур турган. Ол ышкаш өске-даа тудуг объектилерин тудуг материалдары-биле чогуур үезинде хандырып шыдавайн турганындан ажылдың үзүктелиишкини хөй удаа болуп турар.

Тудуг трестизиниң партия организациязының секретары эш Харламов эрткен чылдың октябрьда хоорайның партия активиниң хуралынга сөс алгаш, тудугнун куду шынарлыын, бүдүрүлге планының күүсетинмейн турарын база ажылчыннарның болгаш техниканың күжүн четче ажыглавайн турганын, чугаалап, бо талазы-биле партия организациязы шиитпирлиг хемчег албаан деп, чыл бурунгаар миннип шүгүмчүлетинген хирезинде ол четпестерни мынчага чедир узуткап шыдаваан. А бо чылын октябрь 14-те эш Харламовтың удуртулгазы-биле Тыва тудуг трестизиниң 9 айлар дургузунда ажылының түңнелдерин болгаш автотранспортчуларның кыйгырыын деткип, бүдүрүлгениң ажылын экижидер дугайында хурал болган. Ол хуралга санал берген эштер Цуканов, Байыр-оол болгаш өскелер-даа «Бисти эки шынарлыг тудуг материалы-биле өй-шаанда хандырынар, бис Төрээн чуртувустуң мурнунга берген хүлээлгелиг улус бис»—деп негеп, чидиг санал шүгүмчүлелдерни кылган болгай. Ынчаарга, эш Харламов, комсорг эш Масленникова, профком даргазы эш Дикунов, тудуг трестизиниң начальниги эш Трещенко олар база-ла оларны өттүндүр ол четпестерни илередип, ону экижидерин аазап турганнар. Ынчалза-даа, ол хүлээлге анаа-ла түңнел чок хоозун чорук болуп арткан. Чүл дизе, хоорайның чаа электростанциязын ноябрь биреэле, база 5 чылды улаштыр доозары-биле аазап келген чунар бажыңны октябрьда ажыглалче киирерин хүлээлгеде айыткан хирезинде мынчага чедир күүсетинмээни херечилеп турар.

Үстүнде айыткан четпестерниң кол чылдагааны болза, коллективте күш-ажылдың чуруму багай тургустунуп, тудуг материалдарын баш удур белеткевейн, а белеткеп алган материалының шыйары багай болуп турарында. Ол ышкаш трестиде партия, комсомол организациялары ол четпестерни чүгле хуралга шүгүмчүлеп, а боттарын буруудады «мининиишкиннер» —биле чагдынарындан өске кандыг-даа хемчеглер албайн турарлар. Ылаңгыя тудуг участоктарынга политинформация, хана солуннары үндүрери, солун номчулгазы, техниктиг билиг бедидериниң бөлгүмнери чергелиг үүлдерни организаставайн турар.

ФЗО училищезин доскаш, тудуг трестизинге ажылдаары-биле чоокта чаа келген аныяк кадрларның амыдырал-чурттталгазынга таарымчалыг байдалды тургузуп бербээнинде база оларның аразынга политик-кижизидилгелиг болгаш культура-массалыг ажылдарны чорутпаанындан дыка хөй ажылчын аныяктар тудуг участоктарын каггаш, тарап чоруй барганнар. А чамдыктары ажыл шаг-ында ажылга үнмес, арагалаар чоруктарже кирип, мораль талазы-биле будуларынга чедип турунда, ында партия, комсомол организациялары хемчег албааннар.

Үстүнде айыткан четпестерни дарый узуткап, хоорайның чурттакчы чонунуң культурлуг амыдыралында чугула хереглетинип турар коммунал-чурттталга тудугларының темпизин дүргедедип, шынарын экижидер демиселче тудуг трестизи болгаш ында партия организациязы ажылын экижидери негетинип турар.

А. КУМАЯК.

Политинформацияны чорудуп турар

Өөредилге чылының эгелээнибиле чергелештир Чербиниң чеди чыл школазының башкылары биле уруглар бажыңының кижизидикчи башкыларының болгаш ажылчыннарының ортузунга политинформация чорударын организастаан.

Политинформация болза, школа директору эш И. Зуборевтүн удуртулгазы-биле среда санында организастыг эртип турар. Ону ээлчеглиг харыылаарынга опаатырган башкыларның белеткели эки болуп турарындан анаа коллективтиң кежигүннери улуг сонуургалдыг кээп турар. Болуп эрткен информацияга чамдык чугула болуушкуннарны немевишаан, эш Зуборев бодунуң түңнелин үргүлчү берип турар.

С. САҢЧАЙ.

Зоотехник колхозта

Областың көдээ ажыл-агый техникумун бүгү эртемнер талазы-биле эки демдектерлиг дооскан зоотехник Ширманов Тожу районнуң Тоора-Хемде зооветучастокка ажылдаары-биле томуйлатырган. СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунун доктаалын танышкаш, эш Ширманов районнуң «Май бири» колхозунга барып ажылдаар күзелин илереткен, ооң чөпүг дилээ хандыртынган, ол ам колхозтуң зоотехнигинде ажылдап турар.

Ниитиниң малын өстүрер, ооң седик продуктулуг болурун хандырар чугула айтырыгны шиитпирлээринге колхозчу малчыннарны зооветеринария эртеминиң оода бөдүүн билиглери-биле чепсеглээри онза негелделиг. Эш Ширманов колхозта организастатынган 28 дынакчылыг зоотехния күрзун башкылап турар.

В. НАТАЛЬИН.

Тудуг материалдары

Каа-Хем районнуң Бүрен-Аксында «Кызыл тук» көдээ ажыл-агый артелиниң тудуг бригадазы тудуг ыяжы белеткээринче кирипкен. 200 ажыг кубометр ыяшты кезип белеткээш, тудуг шөлүнде эккеп дүжүрген болгаш белеткел ажылы үргүлчүлеп турар.

Тудуг ыяжы белеткээринге эштер Якушенко, Мукушина баштайгы хүннерден эгелээш-ле үлүг нормазын ажыр күүседип турарлар. Бригаданың кежигүннери ыяш белеткээринин планын январь 1-де бүрүн доозар деп хүлээлгелиг ажылдап турар.

С. МААДЫ.

Керээзин күүсеткен

Чөөн-Хемчик районда Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң сураглыг малчыны Монгуш Чола 1953 чылда 169 баш төрээн хойлардан 207 хураганнарны өстүрген. Бо чылын бүгү төрүтүнген чаш төлдү бүрүн камгалап алырын ол хүлээнип турар.

М. ДОКТУГУ.

ТЫВА ДУГАЙЫНДА ЧАА КИНО-ЧУРУК

Бистиң чурттуң найсылалы—Москваның кинотеатрларының экраннарынга «Азияның чүрээнде» деп өңнүг чаа кинофильм көргүстүнүп эгелээн. Ол болза, Тыва автономнуг областың ажыл-агый, культура тургузуушкунунда улуг-улуг чедиишкиннерни, крайның бойдус байлактарын көргүскен кино-очерк болур. Ону документальдыг кинофильмнерни Кызыл тук орденниг Төп студиязы чогаадып үндүрген. Фильмниң режиссёру — Сталинчы шанналдың лауреады Г. Бобров.

Область-биле бүгү-ле харылзаа Усинск машина оруун дамчыштыр автомобильдер-биле база Саяның агаар оруун дамчыштыр самолёттар-биле чорутунуп турары-биле кинофильмниң көргүзүү эгелээр. Ол ышкаш областың эгээртинмес бойдус байлактары ында хөй-биле көргүстүнген. Хөй санныг геология экспедициялары чер иштиниң казар байлактарын чер болганындан шинчилеп тып турар. Ылаңгыя бедик шынарлыг даг-дүгүнүн, хөмүр даштын, алдынның казып тывыышкыны экранга көстүр.

Көшкүн чораан араттарның амыдыралынга сөөлгү он чылларда үндезин өскерилгелер болганын кинофильмниң тус-тус кезектеринде кайгамчык тодазы-биле чуруп илереткен. Чурттакчыларга таарымчалыы-биле деритинип туттунган чангыс-аай бажыңнарлыг колхозчу суурлар областың бүгү булуңнарынга төрүтүнүп тывылгаш, чечектелдир хөгжүп турары чуруктан илдең. Хүнбүрү байлакшып турар тыва колхозтарның өөр-өөр малдары көктүгшыктыг шынааларны кезилдир оттап чорууру, ховуларны дуй шыпкан хоор-сарыг тарааларның чалгып турары экранга көстүр.

Мөгелерниң хүрежи болгаш капшагай аттарның чарыжы-биле үдертирген тываларның национал байырлалын кинофильм онза ураны-биле көргүзүп турар. Тываларның ынакшылдыг уран-үүлү—даш чонуглуг кылымалдарның дугайын база чугаалап турар.

Шаандагы ээнзиргей Белоцарскиниң орнуига чоокта чаа-ла төрүтүнүп тывылган, амгы Совет Тыванын найсылалы—хүннүң чыгам чечектелдир чаартынып турар. Кызылдың чыскаалдыг дорт кудумчуларында өөрүшкү-биле долдунган, хайныышкынныг амыдыралды операторлар чурукта кончуг чогумчалыы-биле көргүзүп шыдааннар.

Кызылдың башкы институдунуң студентилери өөрүшкүлүү-биле хүлүмзүрбүшаан, чогаалчы Салчак Токаның «Төңгүр-оол» деп шиизин көөр дээш кудумчулап демниг базымнар-биле бар чорууру, хоорайның хөглүг, аас-кежиктиг биче чаштарының шапкын Енисейниң суунда эштип турары, агаарның кан эзирлери хоорайның аэропортундан динмиттии-биле дагжавышаан, ужуп үнгүлээш, катап кээп хонгулап турары көрүкчүге чуруктан илдең көстүр.

Тываның магадап ханмас чараш бойдузу—үнүш байлаа, чүзүн-базын дириг амытаннары фильмниң тус-тус кезектеринде аажок тодазы-биле көргүстүнген ылаңгыя ивилер, сыыннар, эликтер, киштер; даглар, хемнер, аъргалар, ховулар дээш өске-даа.

Бистиң калбак-делгем Төрээн чуртувустуң ырак булуңунда чаартынып турар ол кайгамчык амыдыралды, бойдусту чуруп көргүскен бо чаа фильмни Москваның чурттакчылары улуг сонуургал-биле көрүп турарлар. Ук кинофильм бистиң чурттуң мун-мун кинотеатрларының экраннарынче бо хүннерде тарап үнген.

В. БРАЙКОВСКАЯ.

Москва хоорай.

Культура-чырыдыышкын ажылдакчыларының семинары

Чоокта чаа Таңды районнуң культура-чырыдыышкын ажылдакчыларының ийи хонук семинары болуп эрткен.

Семинарга колхозтарда клубтарның, библиотекаларның эргелекчилери болгаш кинофикацияның район килдизиниң ажылдакчылары киришкеннер.

Семинарның киржикчилери «Совет Эвилели тайбың дээш демиселде», И. В. Сталинның гениалдыг ажылы — «ССРЭ-де социализмниң экономиктиг проблемалары» деп чугаалында социализмден коммунизмче чоорту шилчилгениң баш бурунгаар үш кол негелделериниң дугайында, база ажылчы чоннарның ортузунга, ылаңгыя көдээге агитация-массалыг ажылды чорударының арга-методтарын, СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын пропагандалаарын, клубтарның, номчулга бажыңнарының, библиотекаларның, кинонуң ажылын планнаарының чурумун чугаалажып танышканнар.

Семинар эрткен сөөлүнде культура чырыдыышкын ажылдакчыларының чөвүлел хуралы болган. Анаа районнуң культура-чырыдыышкын ажылдакчылары боттарының ажылдарының талазы-биле арга-дуржулгаларын солужуп, моон соңгаргы сорулгаларның дугайын чугаалашканнар.

В. ДУДНИКОВ.

Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставы-биле болдурган хемчээлдерге, колхозчуларның дузалаар ажыл-агыйын сайзырадыры болза, колхозчуларга чугула дуза болуп, колхозчуларның хууда хереглелдерин хандырарынга көдээ ажыл-агый продукциязын алырының дыка улуг үнер дөзү болур.

Партия болгаш чазак амгы чадада колхозчуларга хууда дузалаар ажыл-агыйның эргежок чугулазын чүгле хүлээп көрген эвес, харын хууда ажыглалга малды өстүреринге совет тараачыннарга улуг дузаламчыны көргүзүп келген болгаш үзүктел чок көргүзүп турар. Өске талазындан партия болгаш чазак болза, хууда дузалаар ажыл-агый хемчээлдериниң талазы-биле көдээ ажыл-агый артелиниң Уставының чөпшээреп турар хемчээлинден ажа бербезин дээш үргүлчү контрольдап турар.

Колхоз тургузуушкунунда күрүне болгаш колхоз-кооператив өнчүзүнүң бар болуп турары, а ол ышкаш хууда дузалаар ажыл-агыйны болдурганы чамдык чөрүлдээлерни, баа хууда болгаш ниити эрге-ажыктарны удурланыштырарының экономиктиг байдалын хууда болгаш ниити эрге-ажыктарның шын дүүштүрүлгезиниң принцивин үрээриниң байдалын тургузуп турарын көргеш, партия болгаш чазак колхозтарга ниити болгаш хууда шын харылзаа байдалының дугайында айтырыгны хайгааралда туруп турар. Колхоз тургузуунуң практиказында ол принциптиг чөрчүүшкүнүнүң ийи хевирлери көстүп турган. Бир талазында, хууда эрге-ажыктарны ниитиниинге, ниити ажыл-агыйга когарал кылдыр хууда ажыл-агыйны ниитизинге удурланыштырарының фактылары турган. Олар болза, янзы-бүрү хевирлерге: хуу ажыл-агыйны көдээ ажыл-агый артелиниң Уставының доктаатынган хемчээлдериниң ажыр үрдүндүреринге, колхоз бүдүрүлгезинге хожудангай кижилериниң күш-ажылчы кошкак, четпес киржилгезинге, устав-биле көрдүнген чыылдалар фондуларын күүсетпээн уъжун үлээшкинге колхозтарның күш-хүннерин барымдаалап берип турар хереглелдиң бедиткен фондуларын доктаадып турарында болгаш оон-даа өскелерге көстүп турар. Хууда эрге-ажыктарның ниитиниинге ол удурланышкааның үндезини чаңгыс: оир эвес партияның, күрүнениң удуртулгазы кошкаар болза, элээн каш колхозчуларга болгаш колхозтарга биче буржуазтыг, хуу өнчүчү артыышкыннар тыптып үнүп келир: ырбакчы кижилер ниити ажыл-агыйга когарал кылдыр хөйнү маңгыстап алыр оралдажыышкыннарны кылып эгелей бээрлер. Ындыг болганда көдээ ажыл-агый артелиниң Уставының хажыдыышкынын узуткаарда боттуг хемчегларни чаңгыс каш удаа алыры—колхозчуларның бажың чанының черлери Уставтың доктаатканн хемчээлдеринден ашпазын дээш оларны хемчээри, ниити ажыл-агыйга күш-ажылчы киржилгезиниң ыяавыла күүседир минимумун доктаадыры болгаш ниити ажыл-агыйга когарал кылдыр хуу ажыл-агыйны үрдүндүреринге удур, база колхозтарның ниити өнчүзүн төтчегларлерден камгалаар талазы-биле хемчеглерни алыры партияга болгаш чазакка таварышкан.

Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын сагыырынга үргүлчү контрольдаарының, ниитиниң черлерин болгаш колхоз байлаан төтчегелден камгалаарының, ниитиниң бүдүрүлгезинге бүгү колхозчуларның идепкейлиг күш-ажылчы киржилгезин хандырарының эргежок чугулазын СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму совет болгаш партия органнарынга база катап айтып турар.

* * *

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң айтып турарын ёзугаар алырга амгы үеде колхоз тургузуушкунунуң практиказында колхозтарда ниити болгаш хууда эрге-ажыктарны шын дүүштүрериниң принцивин хажыдып турарының фактылары, колхозтарның болгаш колхозчуларның хуузунда эрге-ажыктарынга сагыш салбас чоруктар бар болуп турар, ол болза, көдээ ажыл-агыйның элээн каш адырларының хожудаашкынының кол чылдагааннарының бирээзи болган. Колхозтарның болгаш колхозчуларның материалдыг сонуургалының принциптериниң ол хажыдыышкыннары янзы-бүрү хевирлерде—күрүне-биле колхозтарның харылзаазынга-даа, колхозтар-биле колхозчуларның харылзаазынга-даа илереп көзүлгүлээн. Колхозтарның болгаш колхозчуларның материалдыг сонуургалының принцивин удуртулга болдургаш партия болгаш чазак болза, тарааның болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң элээн хөй өске-даа продуктуларының ыяавыла дужаар онаалгазынны болгаш гектар барымдалаар принципти доктаатканн. Колхозтар тарылганың гектар бүрүзүнден (тараа, ногаа болгаш өске-даа) азы чер шөлүнүң гектар бүрүзүнден (мал ажылының продуктулары) продуктуларның шыңгыы доктаатынган нормазын дужаар, а арткан өске продукциялар колхозка болгаш колхозчуларга артар. Ол чорук болза, бодунуң ажыл-агыйын сайзырадырынга колхозтарның-даа, колхозчуларның-даа хууда материалдыг сонуургалынга идиг болган. Ындыг болза-даа, көдээ ажыл-агый продукциязының белеткелиниң практиказынга ол принциптиг боттандырылгазынга хажыдыышкыннар болдунуп, кажан мурнакчы колхозтардан ыяавыла дужаалгаларның элээн бедик нормаларын, ап, а хожудангай колхозтарга чиигелделиг нормалар доктаатынып турда, материалдыг сонуургалга идиг болбайн турган. Ындыг практиканы СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму шыңгыы буруу шапкан.

Хууда материалдыг сонуургалдың принцивин үрээр чорук ол ышкаш: колхозчуларның хуу ажыл-агыйындан тырттар үндүргүнүн болгаш мал ажылының продуктуларының ыяавыла дужаалгаларының бедик нормаларын ап; хуу өнчүзүнде малынга чидиртир чеминге колхозчуларның хереглелдерин хамаан чок көрүп, оон-даа өскелер-биле колхозчуларның хууда дузалаар ажыл-агыйын кызып турарындан база илереткинип турган. Ол бүгү болза, элээн каш таварылгаларда хууда дузалаар ажыл-агыйны чок кылырынга, бажың чанының участоктарында садтарны сандараар чорукка, малды өзүп сайзыравайн баар чорукка чедирген. Дыка хөй хожудангай колхозтар колхозчуларның күш-хүннеринге төлевир фондуларын эвээш берип турда, колхозтарның ниити ажыл-агыйын сайзырадырынга колхозчуларның хууда материалдыг сонуургалының принциви солутунуп турган.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунга илеткелинге эш Н. С. Хрущевтүн айытканы болза,—мындыг байдалдың үезинде, бир эвес ниити ажыл-агыйга ажыл күш-хүнүнге чогуур орулганы колхозчуга бербес чүве болза, бир эвес аңаа холбаштыр оон хуу эрге-ажыктары бодунун дузалаар ажыл-агыйынга база-ла ол ышкаш кыстырып турар чүве болза колхозчу бодунун күш-ажылынга өске киирилдени чиигі-биле тып алыр —ол хоорайже, бүдүрүлгеже чоруй баар. Колхозчуларның хуу ажыл-агыйының кызырлып турарының болгаш көдээ чоннун чамдык кезииниң хожудангай колхозтардан үнүп чоруп турарының чылдагааны ында.

Амгы үеде партия болгаш чазак, бистиң улуг социалистиг үлетпүрүвүстүң, хоорай чонунуң болгаш ажылчы чоннуң массаларының материалдыг чаагай байдалының өзүлдези-биле, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң амгы деңнелиниң аразында тывылган тааржылга чок чорукту ажып тиилээр сорулганы чуртун мурнунга салган; бүгү көдээ ажыл-агыйны болгаш хамыктын мурнунда оон дыка хожудангай адырлары—мал ажылын болгаш ногаа ажылын дүрген көдүреринин сорулгазы салдынган. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң айыткан хемчеглериниң иштинде, ол проблемаларны шиитпирлээрде колхозтарга ниити болгаш хууда эрге-ажыктарны шын дүүштүрериниң принцивин шыңгыы сагыыры чугула черни эжелеп турар. Хууда материалдыг сонуургалга идиг, көдээ ажыл-агыйны көдүреринин хереэнге эң чугула быраларның бирээзи болуп кирген турар ужурлуг. Коммунизмче шимчээшкин элээн каш чылдарны негеп турар болгаш бо шимчээшкиниң үезинде ажыл-агыйны шуут энтузиазмге эвес, а хууда эрге-ажыкка энтузиазмниң дузаламнызы-биле хууда сонуургалга, ажыл-агый саналгазынга тудар херек деп Ленинниң айтыышкыннарын сагынмышаан, колхозчу көдээге хууда материалдыг сонуургалды кызарының янзы-бүрү илергейлээшкиннерин узуткаары, аңаа идигни колхозтарны организасажыл-агый талазы-биле быжыглаарының эң чугула бызазы кылдыр киирери эргежок чугула.

Партия болгаш чазак колхозтарның ниити ажыл-агыйынга болгаш колхозчуларның хуузунда ажыл-агыйынга хамаарыштыр элээн каш чугула шиитпирлерни үндүрген. Көдээ ажыл-агыйның хожудангай адырларын көдүреринге колхозтарның болгаш колхозчуларның материалдыг сонуургалын күштелдиреринин эрге-ажыктарынга, мал ажылының продуктуларынга, ногаага, картофельге белеткел болгаш садып алыр өртектерни бедиткен, мал ажылының продукциязын, ногааларны болгаш картофельди ыяавыла дужаарының нормалары кудулатынган, көдээ ажыл-агыйның продукциязын улуг өртектер-биле садып алыр күрүне садып алыышкының көвүдеткен; колхозтарга ажыктыг, көдээ ажыл-агый продукциязының күрүне белеткелиниң аргазы болур контрактация моон соңгаар хөгжүүр.

ССРЭ-ниң Дээди Соведи көдээ ажыл-агый үндүрүүнүң дугайында хоойлуну хүлээп алган, колхозчуларның хууда ажыл-агыйындан ыяавыла дужаалганың онаалгазының чурумун өскерткен болгаш оон-даа өске. Бо бүгү хемчеглер болза, көдээ ажыл-агыйны моон соңгаар көдүрерде колхозтарның болгаш колхозчуларның материалдыг сонуургалын күштелдиреринге улуг ужурдузалыг болгаш хуу ажыглалында малды өстүреринге, бажың чанының участоктарынга сад ажыл-агыйын сайзырадырынга болгаш оон-даа өскелерге колхозчуларның сонуургалын бедидерде таарымчалыг байдалдарны тургузар.

Хууда дузалаар ажыл-агыйның талазы-биле колхозчуларның эрге-ажыктарын кызар практиканы узуткаар, көдээ ажыл-агый артелиниң Уставының чөпшээрээни хемчээлдерге малды өстүреринге колхозчуларга дузалаар, чүгле ниити кодан малга эвес, харын база күш-хүннеринге бээр чем бүдүрүлгезин колхозтарга хандырар херек деп партия өөредип турар. Ол болза, көдээ ажыл-агыйны көдүреринин соңгаарладып болбас сорулгаларын шиитпирлээриниң кол чүүлү болур ниити ажыл-агыйга кичээнгейни сулараадыр дээни черле ол эвес. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шиитпирлери болза, хамыктың мурнунда колхозтарның ниити ажыл-агыйын быжыглаарынче болгаш сайзырадырынче угланган. Хууда материалдыг сонуургалынга идиг эң чугула рольду ойнап турар.

Е. КАРНАУХОВА.

Герман Демократтыг Республиканың Министрлер Чөвүлелиниң хуралынга В. Ульбрихттиң чугаазы

БЕРЛИН. Герман Демократтыг Республиканың Министрлер Чөвүлелиниң декабрь 10-да болган хуралынга Герман Демократтыг Республиканың премьер-министриниң хүлээлгезин күүседип турар Вальтер Ульбрихт чүве чугаалаан. Министрлер Чөвүлелиниң хуралының хүн айтырыында туруп турар айтырыглар, чижээлээрге, ажылдың байдалдарын болгаш ажылчыннарның материалдыг байдалын улам экижидериниң база профэвилелдериниң эргелериниң дугайында доктаал бүгү немец ажылчын ангыга улуг ужурдузалыг деп ол демдеглээн.

Герман Демократтыг Республиканың туруп келген чылдарының дургузунда ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыттарның ажыл төлевирин үш удаа дыка улгатырганын Ульбрихт демдеглээн. Чүгле 1953 чылдың августа өртектер чингеткенинің түннелинде безин Герман Демократтыг Республиканың чонунуң орулгалары 560 миллион марка өскен. Бүдүрүлгениң хөгжүлдези болгаш ажылчы чоннарның амыдырал деңнелиниң көдүрлүүшкүнү Совет Эвилелиниң болгаш улус демократиязының чурттарының ак-сеткилдиг дузаламчызының түннелинде болдуьар аргалыг болганын Ульбрихт медеглээн. Совет чазактың чиг-этти болгаш чемненилге продуктуларын немей киирип турары база чээлилерни тыпсып турары калбак хереглелдиң бараанларының бүдүрүлдезин бедидериниң болгаш оон-биле кады чоннуң хандырылгазын экижидериниң чаа угланыышкынын дүрген темпилер-биле боттандырар арганы Герман Демократтыг Республикага берип турар.

1954 чылдың январь 1-ден эгелээш дайын шүүделдери тыртарын соксадыр дугайында болгаш ээлеп чагырылга чарыгдалдарын кызырарының, а ол ышкаш Герман Демократтыг Республикага 33 улуг бүдүрүлгелерни дамчыдып бээриниң дугайында Совет чазактың шиитпирлериниң Герман Демократтыг Республикага кайгамчык улуг ужурдузалыын Ульбрихт айыткан. Чүгле 1953 чылда безин Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарының боттуг орулгалары 2,7 миллиард марка өскен. 1953 чылда Республикага ажылчы чоннарның орулгаларындан үндүрүглери кудулаңдыр чорукту чорукканының түннелинде ажылчыннарның болгаш албан хаакчыттарның орулгалары немей 450 миллион марка өскен.

Ажылчы чоннарның болгаш ГДР-ниң бүгү чонунуң экономиктиг байдалын экижидеринге быжыг үндезин суурну тургузар төлээде, бистиң аар индустриявысты болгаш аар машина тудуун дүрген темпилер-биле хөгжүдери эргежок чугула турган деп Ульбрихт чугаалаан. Аар үлетпүрүүн хөгжүлдезинге ол чедиишкиннер чокка чаа угланыышкынны чорудар арга чок турган.

Герман Демократтыг Республиканың чазааның чаа угланыышкынын үзер дээш дайзын агентилериниң оралдажыышкынының дугайын сагындыргаш, ажылчы чоннарның серемчилелдиг чоруунуң түннелинде дайзын бодалдар сойгаландыр илеретинген, а саботажниктер шаажылатырган дээрзин Вальтер Ульбрихт онзалап демдеглээн.

Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарының бүдүрүлге чедиишкиннерин айытпышаан, чоннуң амыдырал байдалдарын улам экижидериниң үндезин сууру болур күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн ажылчыннарның болгаш албан хаакчыттарының чаагай байдалынга эвес, харын бүгү немец ажылчын ангыга бараан болур деп Герман Демократтыг Республиканың чазаа идегелин илередип турарын Ульбрихт бодунуң илеткелиниң түннелинде чугаалаан.

(СЭТА).

АКШ-биле шериг эвилелинге Пакистанда удурланыышкыннар

КАРАЧИ. Пакистанның хөй-ниитизи америк-пакистан шериг чугаалажыышкыннарын улуг дүвүрээзин-биле хайгаарап, чуртту америк агрессорларның шериг плацдармы кылыр дээр чорукка шиитпирлин-биле удурланып турар.

Пакистанның элээн хөй партияларының, Синд можунуң профэвилелдер комитединиң, Пакистанның тайбың камгалалының комитединиң, Синд можунуң тараачыннар комитединиң болгаш Пакистанның банкы албан-хаакчыттарының федерациязының төлээлекчилери парлалгага чарлаары-биле кады кылган медеглелин бергеннер, ында чугаалап турары:

Карачинин мооң адааанда ат салган хамаатылары бистер Пакистанны сонгу-атлантика блогунга кожуп, АКШ азы Турция-биле «камгалал эвилелинче» Пакистанны киирериниң дугайында дыңнадыгларына болгаш тайылбырларына холбаштыр дүвүрээзинни болгаш таарзыныксыымас чорукту илергейлеп тур бис. Ол болза, бистиң иштики амыдыралывыска даштыкы күрүнеиң тергиидээрин, бистиң кижи болгаш материал талазыбиле бүгү-ле кур күштеривисти бистиң черивиске дайынны дөгеп келир даштыкы күрүнеге дамчыдып бээрин айтып турар тур.

Бодунуң национал хөгжүлдезинин планнарын боттандырар болгаш чонну аштан, түрегделден, бүдүүлүк чоруктан адырып алыр дээш бистиң аныяк күрүневис тайбынны күзеп турар.

Шак ындыг янзылыг кандыг-даа базым бистиң күрүневистиң тускай хамаарышпас чоруун чоорту узуткап, боттарының национал хамаарышпас чоруу дээш демисежип турар бүгү чурттарга даштыкының тергииделин күш киирер чорук болур апаар.

Үстүнде тайылбырлатынган үүлдү барымдалааш, чазак кандыг-даа шериг эвилелдериниң киржикчизи болбазын, ол талазы-биле кандыг-даа хүлээлгелер албазын, нейтралдыг чоруктуң политиказын чорудуп, улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадырынга бодунуң саңлдарын ажыглаарын, боттарының хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демисежип турар өске-даа мусульман чурттарга дуза көргүзерин тодаргай медеглээрин кыйгырып тур бис.

«Азад Пакистан» партия парлалгага берген медеглелинде улустан чажытка АКШ-биле шериг эвилелин белеткеп турар пакистан чазактың тускай төлээлекчилерин чидии-биле буруу шаап турар. Аргажоктуң кырындан кылдынган «тайылбырларда болгаш буруу шавыышкыннарда» херек кырында боттуг үүл-биле ниитилежир үү-даа чок дээрзин медеглелде чугаалап турар. «Азад Пакистан» партияның бодалы-биле алырга, АКШ- биле Пакистанның аразында ам болур деп турар шериг эвилелиниң дугайында дыңнадыгларга холбаштыр кожа-хелбээ чурттарның таарзыныксынмас чоруунуң ужуру мырыңай билдингир болуп турар.

Ортаакы Чөөн-чүктүң болгаш Азияның чаңгыс-даа чурту делгереп турар болуушкуннарны таваар көрүп шыдавас дээрзин медеглелде онзалап демдеглеп турар. Ол районга Катышкан Штаттарга шериг базаларын тургузарын тыпсып турарынга, оларның найырал харылзаалыг чурттаарын хүрээлеп турарынга Азияның чурттары аажок таарзыныксынмас чоруун шагда-ла илереткеннер.

Пакистан улус кандыг-даа шериг эвилелдеринге удурланып турар дээрзин айытпышаан, «Азад Пакистан» партия бодунуң медеглелинге дараазындагы айтырыглар талазыбиле чазак бодунуң политиказын доп-дораан тайылбырлаарын негээн:

1. Пакистанның даштыкы политиказы тайбынны хевээр артырарының болгаш делегейниң чаа дайынын болдурбазының принциптеринге үндезилетинген болур бе.

2. Идеологтуг ылгалдар хамаанчокка, бүгү кожа-хелбээ чурттар-биле тайбынның болгаш найыралдың харылзааларын доктаадып тургузары чазактың политиказында кирип турар бе.

3. Бот шиитпирлетинилге болгаш кулданыышкынның кинчизинден хосталыры дээш Ортаакы Чөөн-чүктүң улустарының демиселин күштелдериниң хереэнге чазак кандыг базымнарны кылганыл.

4. Пакистан АКШ-биле шериг эвилелин кылыр бе азы араб-азий чурттарның хөй нуруузунуң оппозициязы турбуже, ындыг янзылыг чүвени черле кылыр бе.

5. Шериг эвилелин кылыр дугайында америк-пакистан чугаалажыышкыннарга хамаарыштыр араб-азий чурттарның хөй нуруузунуң оппозициязының дугайын пакистан чазак билип турар бе.

6. Делегейниң бүгү чурттарында бо талазы-биле үүлдерни пакистан чазак кичээнгейге албайн турар бе, азы ол өске чурттар-биле харылзаларны аажок баксырадып, Пакистанның хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун кыжаныышкынга тургузар бодунуң оруу-биле баар бе.

(СЭТА).

КНО-нуң Кол Ассамблеязының VIII сессиязының пленарлыг хуралы

НЬЮ-ЙОРК. КНО-нуң Кол Ассамблеязының декабрь 8-те хүндүскү, пленарлыг хуралынга корей айтырыг талазы-биле Политиктиг комитеттиң хөй нуруу-биле хүлээп алганы, Бразилияның болгаш Индияның төлээлериниң кады кылганы резолюцияның төлевилелин киирген. Кол Ассамблеяның сески сессиязының ажылын соксадыр деп Кол Ассамблея доктаадыры болгаш КНО-нуң «кежигүннериниң хөй нуруузунуң чөпшээрежилгези» алдынар болза, корей айтырыгны чугаалажып көөрү-биле сессияның ажылын катап эгелээрин Кол Ассамблеяның даргазынга саналдаарын ол төлевилелде саналдап турар.

Польшаның төлээлери резолюцияның ол төлевилелинге чазалганы киирген. Ында болза, КНО-нуң «кежигүннериниң хөй нуруузунуң чөпшээрежилгези» өзүгаар Кол Ассамблеяның даргазы сески сессияның ажылын катап эгелээрин болдуруп турар сөстү төлевилелдің текстизинден казыырын саналдаан.

ССРЭ-ниң төлээлекчизи А. Я. Вышинский бодунуң чугаазынга Кол Ассамблеяның сески сессиязының ажылынга чапсар дугайында айтырыгны Политиктиг комитетке чугаалажып турарының үезинде чамдык төлээлериниң Паньмыньчжонда чугаалажыышкыннарда улуг бергедээшкиннер бар болуп турарын айыткан дээрзинче төлээлериниң кичээнгейин углаан.

Бүгү-ле шаптараазыннар турзаа чок, корей-кыдат тала Корея талазы-биле политиктиг конференцияны чыылдырарынга хамаарышкан айтырыгларның талазы-биле дугуржулгаларны чедип алыр дээш Паньмыньчжонда чөвүлел хуралдарда улуг күжениишкиннерни салып турар деп ССРЭ-ниң төлээлекчизи оон ынай медеглээн. Тайбынчыдылга дугайында дугуржулгаларны үреп турар өске талага хамаарыштыр база мынчаар чугаалап болбас.

А. Я. Вышинский ол ышкаш америк тала чугаалажыышкыннарны узамдыктырарының тактиказын деткип турар чоруктун фактызынче кичээнгейни база углаан.

Резолюция төлевилелинин ийиги пунктузунда «организацияның кежигүннериниң хөй нуруузунуң чөпшээрешкени-биле» деп сөстерни казыыр ужурлуг. Польшаның төлээлериниң киргени, резолюция төлевилелинге чазалгазы база ону казыыр деп сорулганы салып турар. ССРЭ-ниң төлээлери ол саналды деткип турар.

ССРЭ-ниң төлээлери амгы үеде Кол Ассамблеяга корей айтырыгны чугаалажырын албадавайн, ынчалзаа ол айтырыгны чугаалажыры эргежок чугула апарган таварылгада Кол Ассамблеяның сески сессиязы кандыг-даа үеде дагын эгелээр ужурлуг деп чүвени ол барымдаалап турар дээрзин ССРЭ-ниң төлээлекчизи түүнелинде медеглээн.

А. Я. Вышинскийниң Кореяда шынгыы байдал тургустунган дээрзинин дугайында санал-оналы-биле чөпшээрежип турарын оон соонда сөс алган, Индияның төлээлекчизи Менон чугаалаан.

Бадылаашкынның түннелинде Ассамблеяның хөй нуруузу, резолюция төлевилелинге польша чазалганы ойталап каапкан. ССРЭ-ниң, УССР-ниң, БССР-ниң болгаш Чехословакияның төлээлери ол чазалганы дээш бадылааннар. Афганистанның, Бирманың, Сауд Аравиязының, Сирияның болгаш Йеменниң төлээлекчилери бадылаашкындан дадагалзааннар.

ССРЭ-ниң, УССР-ниң, БССР-ниң, Польшаның болгаш Чехословакияның төлээлекчилери резолюция төлевилелинин бадылаашкынынын үезинде дадагалзааннар.

Оон соонда Ассамблея Бирмага удур гоминданчы бөлүктүн агрессиязының дугайында айтырыгның талазы-биле Политиктиг комитеттиң резолюциязының төлевилелин көргөн.

Бирмага удур гоминданчы дээрбечилерниң агрессиязы Тайванда онгуланып алган гоминданчы бөлүкке Американың Катышкан Штаттарының көргүзүп турары шак ол дузаламчының дорт түннели болур дээрзин Польшаның төлээлекчизи Кац-Сухи медеглээн.

АКШ-тың төлээлекчизи болгаш гоминданчы, турбайн турар бергедээшкиннерге чылдак хап алгаш, гоминданчы дээрбечилерниң чепсээн бүрүн дүжүрерин болгаш сларны Бирмадан үндүрерин көрүп турар Кол Ассамблеяның 1953 чылдың апрель 23-теги резолюциязын оларның күүсетпейн турарының чылдагаанын шынзыктырарын оралдашканнар.

ССРЭ-ниң төлээлекчизи Я. А. Малик бадылаашкыннарга хамаарыштыр чүве чугаалааш, Политиктиг комитеттиң киирип келгени резолюцияның төлевилели ниитизи-биле ССРЭ-ниң төлээлериниң дадагалзаашкыннарын болдурбайн турарын медеглээн. Ынчалза-даа Бирманың девискээринден чанкайшичи чепсектиг күштерни үндүрер дээш АКШ-тың ап турганы дээр аянныг күжениишкиннер дээш АКШ-ка «чүүлзүүүшкүн илередирин» саналдап турар ол төлевилелдің ындыг, пунктузу-биле ССРЭ-ниң төлээлери чөпшээрежип шыдавазын ол чугаалаан. Чөпшээрежиринин кандыг-даа барымдаалары черле чок.

Бирманың төлээлекчизи Политиктиг комитеттиң резолюциязының төлевилели Бирманың төлээлерин долузу-биле хандырбайн турар-дыр, ынчалза-даа ону дээш бадылаар, чүге дээрге, ол Бирмага удур агрессия дээш гоминданчы бөлүктү хөрек кырында буруу шаап турар тур деп медеглээн.

ССРЭ-ниң болгаш Польшаның төлээлери резолюцияның төлевилели дээш деткиир деп чөпшээрешкенинге Бирманың төлээлекчизи өөрүп четиргенин илереткен.

Политиктиг комитеттиң резолюциязы 56 бадылаашкыннар-биле хүлээп алдынган, ССРЭ-нин, УССР-ниң, БССР-ниң, Польшаның болгаш Чехословакияның төлээлери база ол резолюция дээш бадылааннар. Гоминданчы бадылаашкынга киришпээн.

(СЭТА).

ТЕАТР

„Чараш кыстар“

Областың национал театрының артистериниң орус бөлүү «Оптимиктиг трагедия», «Сөөлгү когарал» деп шиилериниң соон дарый А. Симуковтуң «Чараш кыстар» деп хөглүг лирик-көдүрлүүшкүннүг комедияшиизин көргүзүп эгелээн. Театрның режиссёру Н. Стаховский, чурукчузу М. Батурин, музыка таарыштырыкчызы С. Кайдан болгаш артистер боттарының мурнунга салдынган сорулганы эки күүсеткенин демдеглээр херек.

Шииде совет кижилерниң ёзулуг амыдыралын, ажыл-хереэн болгаш мөзү-шынарын ханы уткалыы, уранчечени-биле чугаалап турар. Ол ыры-биле эгелээр болгаш доостур. Шииниң долдунганы ыры ону кол идеязындан чардыктырбайн, харындаа күштелдирип, көрүкчүлерниң сагыш-сеткилин аныяктың сергелен, өде-чара чоруу-биле шыва ап турар.

Шииниң кол утказы болза, коллективтиң эң эки, мурнакчы үүл дээш демиселин, аныяк кижилернин амыдыралче кирер оруун болгаш маадырлар четпестерни канчаар ажып эртип турарын көргүзери болур. Шииниң болуушкуннары болгаш оон маадырлары ёзулуг-ла амыдыралчы.

Ында кол черни паровоз тудуунун бир заводунда ажылдап турар алды чараш кыстар ээлеп турар. Олар боттарының күш-ажылынга кайгамчык чүткүлдүү-биле хандыкшаан. Тывынгыр, эрес-шоваа чорук—оларның кол характерлиг үүлү. Ындыг ак-сеткилдиг, бөдүүн болгаш ажылышчы кижилерни, бистиң Төрээн чуртувустуң кижилерин көргеш, сагыш-сеткил хайнып, чоргаарал кирип келир. Аныяктың, омак-сергеленнин, романтиктиг хөделиишкининиң чоруу шииде чаягаар-ла тыптып келип турар болгаш көрүкчү шииниң маадырлары-биле кады өөрүйдаа, хомудай-даа бээр.

Ажылчын кыс Маша Ракитинаның ролюн артист эш Н. Соколик эки ойнап күүсеткен. Заводтуң удуртукчулары-биле — парторгтуң кабинединге, мастер Авдеев-биле беседага чидиг, шала каржы байдалын көргүзүп турза-даа, Маша поэтиктиг. Ол чүгле кончуг эки ажылдап турар эвес, харын улам эки келир үе дээш демисежип турар. Бүгү хостуг үезин ол өөредилгеге эртирип турар. Сергейге чүректиң ханызындан ынакшыл безин ону куюмналдырбайн турар.

Ынак эжешки ажылчын кыстарның эң-не аныяа—Нюра Зюзина. Ол база-ла романтиктиг көдүрлүүшкүн-биле долдунган. Нюра кандыг-бир чаа үүлдү чедип алыксап, үргүлчүле боданып чоруур. Артист Е. Рыбалкова бодунуң маадырын херек кырында амыдыралды шын, тода көргүзерин билири-биле ойнап күүседип турар. Оон ойнаашкыны болганчок-ла көрүкчүлерни катырттып, адыш часкаашкынын болдуруп турары таварылга эвес.

Артистер эштер Д. Ханашевич, Т. Богославская олар Вера Маголеткованың, Тамара Фирсанованың рольдарын база-ла бөдүүн, амыдыралчы кылдыр көргүскен, аныяк кыстарның аажы-чанын, тура-соруун шын илередип шыдаан. Шииниң чогаадыкчызы, комсорг Оля Корабельникованың ролюнга эвээш кичээнгей салган. Болуп турар болуушкуннарны комсорг хөй-ле магадап турардан башка, чогум аңаа боду-биле кончуг ховар киржип турар. Ынчалзажок артист М. Фатеева ол рольду дыка кызып ойнаан. Режиссёр болгаш күүседикчилер шииниң IV кезээнде Оля биле Машаның арыгга диалогун эки тургусканын демдеглээр херек.

Токарь-скоростник Сергей Третьяковтуң овур-хевирин чогаалчы хөй, эки шынарлар-биле көргүскен. Третьяков ажылга ак-сеткилдиг кижи, ол улуг тудугларга барып ажылдаар дээш ээрежип турар. А заводтуң удуртулгазы ону хожудап турар 9 дугаар цехтиң улуг мастеринге томуйлаан. Сергей хүлээткен ажылды улуг изинигиишкин-биле кылып эгелээн. Күш-ажылдың чорудуушкунун чаа эгелээшкиннерге үндезилеп тургаш, кандыг-даа, ылаңгыя биче-даа, ажылга коммунизмни тургусчуп болур дээрзин Сергей билген. Ооң цехи үе-шакты чөп ажыглап тургаш, мурнакчыларның санынга киреринин ол чедип ап турар. Күш-ажылдың бедик көдүртүнген бүдүрүкчүлүүнүң ачызы-биле ол цехке үшкү—дүнеки ээлчегни кызырары болдунар аргалыг апарган. Улуг тудугларже бедик мергежилдиг кижилер чорударын шиитпирлеп турар үеде, шииниң маадырларының аңаа хууда хамаарылгазын база көргүскен.

Оон-биле холбаштыр, артист эш Р. Сергеев бодунуң маадырының сцена овур-хевирин көргүзерин шын тургусса-даа, көрүкчүлерге катырынчыг үүлдерни кылыр дээн күзел-биле чамдык частырыгларны болдуруп турар. Ындыг таварылга Клава Огонькованың ролюн күүседип турар артист эш В. Ячменевада база бар. Моон соңгаар ол четпестерни узуткаарын, рольдарны чөпшын, бедик идейлиг дамчыдары дээш ажылдаарын үстүнде айытынган артистерге сүмелээр херек.

Сергей Третьяковтуң эжи Виктор Шмелёвтуң ролюн артист эш Макаров күүседип турар. Маадыр болганчок-ла нарын байдалдарга таваржып турар, артист ону дыка мергежилдии, уран-чечени-биле көргүзүп шыдаан. Макаров-даа, Сергеев-даа бирги көжегеде шала чевен ойнап турарлар. А дөрткү көжеге, кажан Виктор Шмелёв өскээр чоруп турда, оон Тамара Фирсановага ынакшылының үезинде, эки ойнап турар.

Заводтуң партия эге организациязының секретари Морозтуң ролюн артист Б. Воронин эки күүседкен. Артист удуртукчунуң бөдүүн, ажылышчы мөзү-шынарын тода тургузуп, кижилерни өөредир, сорук киирер арга-дуржулгалыын дыка чедимчелиг көргүскен. Эш Б. Воронин болдунуң маадырының чазык-чаагайын, баштак чаның кончуг чечен арга-биле көрүкчүге дамчыткан.

Ол ышкаш, паровоз тудуунуң заводунуң мастери Авдеевтиң овур-хевирин артист Н. Шеховцев база эки тургускан. Кырган мастер ажылда бичии-даа четпес үүлдү доп-дораан эдер дээш кадыг-шириин-даа, коллективтиң ниити чедиишкиннери дээш амырап-өөрүүрдаа. Заводтуң, Төрээн чурттуң улуг хереэ дээш ол—кызымак демиселчи, могаг чок ажылдакчы. Оон бүгү аажы-чаны кончуг амыдыралчы көргүстүнген.

Шииниң чурукчузу М. Буторинниң ажылы онза кичээнгейни, сонуургалды болдурар. Доъштуң частыышкынын, эрикте Маша биле Сергейниң ынакшыжып орары сандайны, чинге-чиңге хадыннар дөзүнде часкы хөлчүк сугну, чараш кыстарның ырлап-шоорлап турары ногаан чечек чимистиг шынааны көрүкчү үр-ле сактып чоруур.

Шииниң корген кижилер өөрүшкүлүг, сеткил ханган чоруп турар, театрның чаа шиизиниң күштүү, амыдыралчызы болгаш хандыкшылдыы оон безин көстүр.

С. ФАТЕЕВ.

Харыысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

1954 чылда

„ШЫН“ СОЛУННУН

чагыдылгазын хүлээп ап турар.

Чагыдылганы „Союзпечатьтың“ Кызыл хоорайда болгаш районнарда салбырлары, харылзааның салбырлары болгаш агентилери, почтальоннар, а ол ышкаш бүдүрүлгелерде болгаш албан черлеринде, колхозтарда, совхозтарда болгаш МТС-терде база өөредилге черлеринде чагыдылга талазы-биле хөй-ниити төлээлекчилери хүлээп ап турар.

ЧАГЫДЫЛГАНЫҢ ӨРТӨӨ:

12 айда—52 рубль 20 копеек.
6 айда—26 рубль 10 копеек.
3 айда—13 рубль 05 копеек.

Неделяда 5 үнер.

Моон-биле кады областын:

„Тувинская правда“, „Тываның аныяктары—Молодежь Тувы“, „Сылдысчыгаш“

солуннарының чагыдылгаларын база хүлээп ап турар.

КИЖИ БҮРҮЗҮ ЧАГЫДЫЛГАЛЫГ ТУРАРЫНЧЕ! СОЛУННАРНЫ ЧОГУУР ӨЙҮНДЕ ЧАГЫДАРЫНЧЕ ДАЛАЖЫҢАР!

„Союзпечать“.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажын 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторуун 3—62, харыысалгалыг редакторлуун орааныгы, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал кылдыстериниң—3—88. харыысалгалыг секретарының 3—68, пропаганда болгаш агитация, кодээ ажыглагый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа кылдыстериниң 4—98, иштики информация, бухгалтериниң—3—65.

ТС—02633 Культура эргелелиниң типографиязы